

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Výtvarný projekt pro žáky 1. stupně základní školy se zaměřením na region Česká Lípa

Diplomová práce

Studijní program: M7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obor: 7503T047 – Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Autor práce: **Klára Kubcová**
Vedoucí práce: PhDr. Hana Valešová, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Klára Kubcová
Osobní číslo: P12000023
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název tématu: Výtvarný projekt pro žáky 1. stupně základní školy se zaměřením na region Česká Lípa
Zadávací katedra: Katedra primárního vzdělávání

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Na základě studia odborné literatury zpracovat výtvarný projekt ve formě souboru metodických listů. Projekt bude inspirován historickými, kulturními a zeměpisnými zvláštnostmi regionu Českolipsko. Výtvarné aktivity ověřit v praxi a zhodnotit prostřednictvím písemné reflexe žáků. Součástí diplomové práce bude fotodokumentace z realizace projektu.

Požadavky:

- Orientace v odborné literatuře a výtvarné terminologii
- Metodické zpracování projektu
- Realizace projektu
- Evaluace projektu písemnou anketou žáků

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. Didaktika výtvarné výchovy. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-368-5.

HORÁK, František a Miroslav CHRÁSKA. Úvod do metodologie pedagogického výzkumu. 1. vyd. Praha: SPN, 1989.

ROESELOVÁ, Věra a Robert JEŽDÍK. Námět ve výtvarné výchově. Praha: Sarah, c1995. ISBN 80-238-3744-3.

ROESELOVÁ, Věra. Didaktika výtvarné výchovy. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2003. ISBN 80-7290-121-4.

ROESELOVÁ, Věra. Řady a projekty ve výtvarné výchově. Praha: Sarah, c1997. ISBN 80-902267-2-8.

CIKÁNOVÁ, Karla. Kreslete si s námi. Vyd. 2. Ilustroval Vladimír ROCMAN. Praha: Aventinum, 1997. ISBN 80-7151-015-7.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Hana Valešová, Ph.D.

Katedra primárního vzdělávání

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. Jaroslav Perný, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce, paní PhDr. Haně Valešové, Ph.D., za cenné rady, náměty, připomínky, a ochotu při konzultacích. Také děkuji paní učitelce Mgr. Blaženě Čapkové za pomoc při realizaci výtvarných úkolů.

Dále děkuji své rodině a blízkým za jejich podporu a trpělivost.

ANOTACE

Diplomová práce se věnuje projektové výuce výtvarné výchovy, která je v tomto případě primárně propojena se vzdělávací oblastí Člověk a jeho svět. Teoretická část objasňuje pojmy související s tématem na základě odborné literatury. Praktická část popisuje námi vytvořený výtvarný projekt a představuje jeho výtvarné úkoly. Dále se věnuje realizaci projektu a následnému zhodnocení pomocí dotazníkového šetření.

Klíčová slova: projektová výuka, výtvarná výchova, Česká Lípa, metodické listy, dotazníkové šetření

SUMMARY

Main topic of this diploma thesis is the project in art education, which is in this area primarily connected with the educational area „Man and his world“. The theoretical part explains concepts related to the topic in the professional literature. The practical part describes our art project and represents its creative tasks. Thesis also deals with the realization of the project and its subsequent evaluation through a questionnaire survey.

Keywords: project education, art education, Česká Lípa, methodological sheets, survey

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA NA ZŠ	12
1.1 MÍSTO A ÚLOHA VÝTVARNÉ VÝCHOVY V KURIKULU	13
1.1.1 Výtvarná výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	13
1.1.2 Cílové zaměření výtvarné výchovy.....	14
1.2 ALTERNATIVNÍ VÝUKOVÉ METODY	15
1.2.1 Projektové vyučování.....	15
1.2.1.1 Historie projektového vyučování.....	15
1.2.1.2 Fáze projektové práce.....	16
1.2.2 Projektová výuka výtvarné výchovy	17
1.2.2.1 Historie výtvarně projektové metody	17
1.2.2.2 Výtvarné řady a výtvarné projekty	18
1.3 MEZIPŘEDMĚTOVÉ PROPOJENÍ PROJEKTU	20
2 CHARAKTERISTIKA ŽÁKŮ ŠKOLNÍHO VĚKU	22
2.1 VÝVOJOVÁ SPECIFIKA MLADŠÍHO A STŘEDNÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	22
2.1.1 Mladší školní věk	22
2.1.2 Střední školní věk.....	23
2.1.3 Výtvarný projev žáků	24
3 ČESKOLIPSKO	26
3.1 VYBRANÉ ZAJÍMAVOSTI REGIONU JAKO PODKLAD PRO PROJEKT	27
3.1.1 Zajímavosti z hlediska architektonického	27
3.1.1.1 Historické budovy města Česká Lípa	27
3.1.1.2 Město Nový Bor	28
3.1.1.3 Autodrom Sosnová	29
3.1.2 Zajímavosti z hlediska zeměpisného.....	29
3.1.2.1 Národní přírodní památka Peklo.....	29
3.1.2.2 Meandry Ploučnice	29
3.1.2.3 Panská skála.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 POPIS PROJEKTU	32
4.1 METODICKÉ LISTY	32
4.1.1 Metodický list č. 1	33
4.1.2 Metodický list č. 2	36
4.1.3 Metodický list č. 3	39
4.1.4 Metodický list č. 4	41
4.1.5 Metodický list č. 5	44
4.1.6 Metodický list č. 6	47
4.1.7 Metodický list č. 7	50
4.1.8 Metodický list č. 8	53
5 REALIZACE PROJEKTU	56

5.1	VŠÍMÁME SI DETAILŮ	57
5.2	PRŮVODCEM PO SVÉM MĚSTĚ	58
5.3	PRINCEZNIN ÚKRYT	59
5.4	OKNO NOVOBORSKÉHO KOSTELA	59
5.5	NA ZÁVODNÍKY	60
5.6	ZVĚDAVÁ ŘEKA.....	60
5.7	ILUZE	61
5.8	BLEDULOVÝ KOBREC	62
6	VYHODNOCENÍ PROJEKTU	63
6.1	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	63
6.1.1	Cíl dotazníkového šetření.....	64
6.1.2	Dotazníkové šetření žáků	64
6.1.3	Dotazníkové šetření učitelů.....	74
6.2	REFLEXE	77
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	78
	ZÁVĚR	80
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	82
	SEZNAM PŘÍLOH.....	84

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Všimáme si detailů, dívka a chlapec, 9 let, formát A4	57
Obrázek 2: Průvodcem po svém městě, skupiny žáků 9 let, formát A4	58
Obrázek 3: Princeznin úkryt, 3 dívky a 1 chlapec (vpravo dole) 10 let, formát A4.....	59
Obrázek 4: Okno novoborského kostela, 4 dívky 11 let, formát A4	59
Obrázek 5: Na závodníky, skupina žáků 9 let, kombinovaná technika	60
Obrázek 6: Zvědavá řeka, 3 dívky a 1 chlapec (vlevo dole) 10 let, formát A4	60
Obrázek 7: Iluze, dívka 11 let, formát A4	61
Obrázek 8: Bledulový koberec, dívka 10 let, formát A4	62
Obrázek 9: Bledulový koberec, chlapec 10 let, formát A4.....	62
Obrázek 10: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Všimáme si detailů	66
Obrázek 11: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Průvodcem po svém městě	67
Obrázek 12: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Princeznin úkryt	68
Obrázek 13: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Okno novoborského kostela	69
Obrázek 14: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Na závodníky	70
Obrázek 15: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Zvědavá řeka	71
Obrázek 16: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Iluze	72
Obrázek 17: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Bledulový koberec.....	73

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Hodnocení otázky č. 1, téma Všímáme si detailů.....	66
Tabulka 2: Hodnocení otázky č.1, téma Průvodcem po svém městě	67
Tabulka 3: Hodnocení otázky č.1, téma Princeznin úkryt	68
Tabulka 4: Hodnocení otázky č.1, téma Okno novoborského kostela.....	69
Tabulka 5: Hodnocení otázky č.1, téma Na závodníky	70
Tabulka 6: Hodnocení otázky č. 1, téma Zvědavá řeka.....	71
Tabulka 7: Hodnocení otázky č.1, téma Iluze	72
Tabulka 8: Hodnocení otázky č.1, téma Bledulový koberec	73

SEZNAM ZKRATEK

CHKO	Chráněná krajinná oblast
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZŠ	Základní škola

ÚVOD

Prvotní nápad na téma této práce vznikl během jedné z průběžných praxí po zjištění, že žáci o zajímavých místech ve svém městě a jeho okolí nevědí, přestože kolem nich mnohdy chodí nebo jezdí denně. Přemýšlela jsem nad způsobem, jak v žácích probudit zájem, aby se s okolím města, ve kterém žijí, chtěli sami seznámit. Výtvarná výchova byla v tomto ohledu atraktivním východiskem. Nejen proto, že nabízí různorodé způsoby práce a silný prožitek, ale také kvůli tomu, že je, dle mých zkušeností, k výtvarné výchově u mnoha učitelů stále přistupováno stejně jako v minulém režimu a učitelé ji leckdy vnímají jen jako soubor hodin, ve kterých si „opraví sešity“.

Cílem naší diplomové práce je tedy na základě prostudování odborné literatury vypracovat výtvarný projekt, který bude mít formu souboru metodických listů a témata jednotlivých výtvarných úkolů budou inspirována historickými, kulturními a zeměpisnými prvky regionu Českolipsko. Výtvarné aktivity budou ověřeny v praxi a zhodnoceny prostřednictvím písemné reflexe žáků. Součástí diplomové práce bude také fotodokumentace z realizace projektu.

V teoretické části práci nejprve vymezíme pojem výtvarná výchova, poté se budeme zabývat umístěním výtvarné výchovy v kurikulárních dokumentech a interpretujeme její úlohu. Dále nastíníme téma mezipředmětových vztahů a konkrétních vzdělávacích oblastí, které mají souvislost s naším projektem. V neposlední řadě se budeme zabývat projektovým vyučováním a projektovou výukou výtvarné výchovy. Poté charakterizujeme specifika žáků mladšího a středního školního věku z vývojového hlediska a v druhé části této kapitoly se zaměříme na výtvarný projev v tomto období. Poslední část teorie věnujeme stručnému představení regionu Česká Lípa, a především seznámení s konkrétními prvky regionu, které budou sloužit jako inspirace pro metodické listy.

V praktické části se budeme zabývat projektem samotným. Nejprve představíme jeho popis a strukturu metodických listů, poté se budeme věnovat obsahu jednotlivých výtvarných úkolů. Následně všechny metodické listy ověříme v praxi a uvedeme záznam z průběhu hodin a doporučení pro praxi. Závěr praktické části bude zaměřen na výsledky dotazníkového šetření žáků a učitelů včetně jejich analýzy. Fotografie z realizace budou umístěny v příloze práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA NA ZŠ

„*Výtvarná výchova je obor s dynamicky se rozvíjející teorií, s různými výtvarně výchovnými koncepcemi, s úzkou vazbou na výtvarné umění, s rozsáhlou tématickou sférou, s odlišnými aktivitami a vyjadřovacími prostředky.*“ (Roeselová, 2003, s.3)

Roeselová dělí výtvarnou výchovu na dva okruhy – výtvarné vzdělání a výchovné působení. Obě části jsou neustále posouvány kupředu díky osobnímu rozvoji pedagogů, měnícím se filozofickým postojům ke vzdělávání a světu, a také díky změnám v oblasti výtvarného umění.

Výtvarné vzdělání

Zde žák získává dovednosti, znalosti a zkušenosti, které potřebuje pro vlastní tvorbu a proto, aby dokázal porozumět výtvarnému projevu druhých. Žák získává nové výtvarné zkušenosti, znalosti a dovednosti, aby si sám snadněji dokázal zvolit vhodný prostředek pro jeho výtvarné sdělení. (Roeselová, 2003)

Výchovné působení

Je založeno na žákově sebeuvědomění – jaké emoční reakce v žákovi vyvolává námět a jeho obsah. Sebeuvědomování přispívá k vlastní tvořivosti žáka, povzbuzuje fantazii a pomáhá tvořit prostředí pro výtvarnou výpověď. Nedílnou součástí je výtvarný prožitek, který se tvoří v během výtvarného projevu žáka a díky němu žák získává zájem o výtvarné činnosti. O tom, zda byl prožitek kvalitní, rozhoduje schopnost orientace žáka na podstatné otázky. Bez vnitřní účasti a vlastní invence je míra prožitku nízká. Přemýšlení o důsledcích, které může mít dění kolem nás, přispívá k žákovi hlubšímu prožitku světa a k sociálnímu ukotvení. Základem tohoto hledání je dialog, který může žák vést sám se sebou, s pedagogem, nebo se spolužáky. (Roeselová, 2003)

Učitel výtvarné výchovy

Má jasnou představu o výtvarně výchovné práci a umí výuku sestavit různými způsoby, aby se vyhnul jednotvárnosti. Látku výtvarné výchovy je možné strukturovat jak na každou hodinu zvlášť, tak v dlouhodobých plánech výtvarných činností. (Roeselová, 2003)

Úkolem učitele je nejprve vytvořit strukturu výtvarného zadání se všemi jeho částmi:

- myšlenka a přidaná hodnota, které jsou zahrnuty v tématu (složka výchovná),
- výtvarný problém, který zastupuje vzdělávací složku,

- výtvarná technika
- korelace se uměním (pomáhá zaujmout)
- účinná motivace (neměla by být jednotvárná ani chladná) (Roeselová, 2003)

1.1 Místo a úloha výtvarné výchovy v kurikulu

V České Republice máme v oblasti pedagogiky dvě úrovně kurikulárních dokumentů – státní a školní. Prvním dokumentem na státní úrovni je Národní program rozvoje a vzdělávání, tzv. Bílá kniha, která byla vydána v roce 2001. Tento dokument definuje počáteční vzdělávání jako celek. Druhým dokumentem jsou Rámcové vzdělávací programy, které určují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé části – předškolní, základní a střední. Školní rovinu představují školní vzdělávací programy, podle kterých se realizuje vzdělávání na jednotlivých školách. (RVP ZV, 2017)

Předmět Výtvarná výchova nalezneme Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV).

1.1.1 Výtvarná výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

V RVP ZV je výtvarná výchova zdánlivě ukryta ve vzdělávací oblasti Umění a kultura. Tato oblast „...umožňuje žákům jiné než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence...“ (RVP ZV, 2017, s. 81).

Kulturu chápeme nejen jako historickou zkušenost, ale také jako součást každodenního života. Uměním dle RVP rozumíme proces specifického poznání a dorozumívání, kdy vznikají informace o vnějším i vnitřním světě, které není možné sdělit jinak než uměleckými prostředky.

Vzděláváním v této oblasti dochází k postupnému uměleckému osvojování světa. S tím souvisí i rozvoj specifického citění, tvořivosti, vnímavosti k uměleckému dílu, k sobě samému i k okolnímu světu. Je kladen důraz na hledání vazeb mezi druhy umění na základě společných témat. Ve tvořivých činnostech žáci rozvíjí své nonverbální vyjadřování.

V základním vzdělávání se s touto oblastí setkáme ve vzdělávacích oborech Hudební výchova a Výtvarná výchova s možností rozšířit i o Dramatickou výchovu. Na prvním stupni základní školy je cílem seznámení se s výrazovými prostředky a s „jazykem“ hudební, výtvarné, a dramatické výchovy. Soustředíme se především na učení žáků tvořivé

práci a schopnosti sebevyjádření se. Žák by měl také umět rozpoznat výpověď v uměleckém díle a dokázat ho interpretovat dle svých možností. (RVP ZV, 2017)

Výtvarná výchova dle RVP „...pracuje s vizuálně obraznými znakovými systémy, které jsou nezastupitelným nástrojem poznávání a prožívání lidské existence. Tvořivý přístup k práci s nimi při tvorbě, vnímání a interpretaci vychází zejména z porovnávání dosavadní a aktuální zkušenosti žáka a umožňuje mu uplatňovat osobně jedinečné pocity a prožitky.“ (RVP ZV, 2017, s. 82)

Na základní škole je výtvarná výchova založena na tvůrčích činnostech, které přispívají k tvorbě vnímání a interpretace. Tyto činnosti rozvíjejí individualitu žáků a využíváme při nich vizuálně obrazných prostředků (nejen tradiční, ale i nové). Žák se díky odvaze a chuti uplatnit své pocity a prožitky zapojuje do tvorby a komunikace. (RVP ZV, 2017)

Učivo výtvarné výchovy je v RVP diferencováno do tří směrů, které se soustřeďují na:

- Rozvíjení smyslové citlivosti
- Uplatňování subjektivity
- Ověřování komunikačních účinků

1.1.2 Cílové zaměření výtvarné výchovy

Vzděláváním v konkrétní vzdělávací oblasti směřujeme k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vedeme žáka k:

- „pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace
- chápání umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence; k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, citění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot
- spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností
- uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince; k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání životních stereotypů a k obohacování emočního života

- *zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a k chápání procesu tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohovětrném světě“ (RVP ZV, 2017, s. 82)*

1.2 Alternativní výukové metody

Slovo metoda má původ v řeckém slově *methodos*. Pojmeme **výuková metoda** rozumíme dle Průchy, Walterové, Mareše (2013) specifický směr, způsob, průběh vyučování. Výukovou metodou tedy chápeme působení učitele, které vede žáka k dosažení stanovených cílů vzdělávání. Metody můžeme třídit do různých kategorií (např. podle fází vyučovacího procesu, podle způsobu vzájemného působení mezi učitelem a žáky, podle způsobu prezentace, podle charakteru specifické činnosti).

1.2.1 Projektové vyučování

Projektová metoda se stala v posledních letech v českém školství hojně využívanou a slovo „projekt“ slycháváme od žáků i učitelů. Co všechno v sobě tento pojem skrývá? V Pedagogickém slovníku (2013, s. 226) je projektová metoda definována jako: „...*Vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých témat (projektů) a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu.*“

1.2.1.1 Historie projektového vyučování

Na konci 19. století byla škola založena na tvrdé kázni, strachu, disciplíně a na prostém memorování učební látky, kterou žáci slyšeli od vyučujícího. Pro žáka bylo v této době nemožné, aby se mohl svobodně rozvíjet, ptát se, vytvářet si vlastní závěry a ty poté v praxi ověřovat. Žák byl v této době pouze pasivním posluchačem.

S kritickými reakcemi se tento přístup setkal začátkem 20. století, kdy byla vyvolána diskuze o funkci školy, postavení žáka ve vyučování a samozřejmě také o úloze učitele. V tomto období začal být kladen důraz na „aktivitu“ žáka. Aktivitu především ve smyslu, aby byl žák schopný nabyté informace přijmout, ale také s nimi dál pracovat, analyzovat je a odvozovat z nich závěry. Idea o intenzivnějším zapojení žáka do výuky si získala své přívržence po celém světě. Pro příklad můžeme uvést Johna Deweyho nebo Herberta Spencera. (Dömischová, 2011)

Zrodem idey pragmatické pedagogiky (ve 20. letech 20. století) sílila také pozice amerických pragmatiků (Kilpatrick, Dewey), kteří prosazovali větší nezávislost škol, provázanost učiva s tím, co mohou žáci reálně uplatnit v běžném životě, respekt individuality každého z žáků, jeho potřeb a zájmů, a v neposlední řadě rozvoj praktických dovedností na základě spojitosti s teoretickými znalostmi. (Singule, 1990 in Dömischová, 2011)

Úkolem školy je dle pragmatiků podněcování žáků především ke **spolupráci**, protože lidem je přirozená společenskost a ve vztazích s ostatními nacházejí uspokojení. John Dewey, významný představitel pragmatismu, který je zároveň považován za otce projektové výuky, výstižně formuloval myšlenku: *“...škola má příležitost stát se domovem dítěte, kde se učí přímo životem, místo aby byla pouze místem, kde se učí lekcím, jež mají jen abstraktní a vzdálený vztah k běžnému praktickému životu, který nastane v budoucnosti.”* (J. Dewey 1990 in Dömischová, 2011, s.12)

V české škole ve 20.-30. letech 20. století byl kladen důraz na encyklopedické znalosti žáků bez ohledu na rozvoj konkrétních dovedností. Chyběla návaznost na využití poznatků v praktickém životě. Václav Příhoda byl mezi prvními představiteli u nás, kteří po americkém vzoru apelovali na názornou výuku s podporou tvořivosti žáků. Kritizoval také školu jako instituci kvůli úřednosti. *“Chceme mít všechno zapsáno, rozškátulkováno, vystupňováno.”* (V. Příhoda, 1925 in Dömischová, 2011, s.13)

V 70. letech 20. století se podařilo projektové vyučování znovu prosadit a od té doby se stalo součástí současného inovačního snažení. (Skalková, 1995)

V současné době je české školství ve stále probíhající kurikulární reformě díky novému pojetí výuky stanovenému Národním programem pro vzdělávání v České republice (tzv. Bílou knihou) (2001) a Rámcovými vzdělávacími programy (2005). Tato transformace v pojetí výuky přináší nové prvky a způsoby práce do našich škol. Změny mají dopad nejen na školu jako instituci, ale především na žáky a učitele. Po prostudování obou nových dokumentů zjistíme, že směr, kterým se má škola ubírat, má blízko k základním principům projektové výuky. Přímo o projektové výuce je psáno v Bílé knize (2001), kde je doporučována pro výuku ve sjednocených blocích, dále pro rozvoj mezipředmětových vztahů, a v neposlední řadě pro posílení individualizace vzdělávání. (Dömischová, 2011)

1.2.1.2 Fáze projektové práce

Podmínkou pro průběh projektu až do svého konce, je nutnost projít jednotlivými stádii. Za začátek projektu bývá mnohdy považována situace, která žákům představuje reálný problém. Tímto problémem rozumíme témata, která žáky zaujmou a motivují je pro další

práci. Mohou mít souvislost s místem, kde žáci žijí, se situacemi a událostmi, které zažili, nebo s problémy, které žáci chtějí řešit. (Skalková, 1995; Dömischová, 2011)

Dle Kratochvílové (2009) rozeznáváme čtyři základní fáze projektu:

- *Plánování projektu* – Tato fáze zahrnuje vymezení základních otázek práce, určení cíle projektu, časové rozplánování, stanovení druhu projektu, jaká bude forma výsledku (dokumentace, model, vystavení atd.), určení cílové skupiny účastníků, sestavení pravidel pro práci na projektu, motivace účastníků. Výsledný plán je možné sepsat na papír a vystavit formou plakátu ve třídě po dobu trvání projektu. Plánování je primárním předpokladem pro jakoukoli další fázi.
- *Realizace projektu* – V této fázi žáci věnují řešení všech svých stanovených aktivit a úkolů. Volí vhodné prostředky (vyhledávají informace, shromažďují vhodný materiál, měří, vyrábějí různé předměty, účastní se exkurzí atd.), aby splnili stanovené cíle.
- *Prezentace výstupu projektu* – Prezentovat projekt lze různými způsoby. Častým způsobem prezentace bývají koláže, které se vystavují po třídách nebo po škole. Produktem projektu může být ale například divadelní představení, besídka, konference aj.
- *Hodnocení projektu* – V reflexi není kladen důraz pouze na výsledek projektu, jako tomu bývá v tradiční výuce. V hodnocení projektu je prostor pro vyjádření se k průběhu celé práce, hodnocení projektu z hlediska pracovního postupu, jeho dílčích činností, je možné také využít zpětné vazby formou dotazníků. Hodnocení by mělo pomoci ke zdokonalování a rozvoji pro další projekty.

1.2.2 Projektová výuka výtvarné výchovy

1.2.2.1 Historie výtvarně projektové metody

Mnozí učitelé si během sedmdesátých let začali uvědomovat, že mezi žáky stoupá povrchní vztah ke světu, netečnost, a lhostejnost v mezilidských vztazích. Snažili se proto ve svých hodinách pracovat nejen s podobami věcí, ale především se souvislostmi, díky kterým mohli žáci lépe porozumět světu kolem nich a získat k němu vztah. Učitelé se snažili hledat témata, na která bylo možno pohlížet z různých úhlů, ke kterým bylo možné se vracet a sledovat jejich další vývoj. Takto začala pozvolna vznikat výtvarně projektová metoda. (Roeselová, 1997)

Dle Roeselové (1997) měly výtvarné řady a projekty ve svých začátcích velmi významnou funkci. V práci žáků byl kladen důraz na rozvoj osobní aktivity (např. tvořivé myšlení, svoboda projevu, vyvozování eticky motivovaných postojů). Učitelé se snažili touto formou také probouzet v žácích vztah k přírodě, k lidem a k životu samotnému. Během osmdesátých a devadesátých let výtvarně projektovou výuku šířili mimo jiných Hana Dvořáková, Igor Zhoř, nebo Karla Cikánová a vznikaly materiály, díky kterým se výtvarně projektová výuka přenesla až do dnešní doby.

1.2.2.2 Výtvarné řady a výtvarné projekty

Jak uvádí Roeselová (2003), ve výtvarné výchově máme možnost naplánovat delší úsek učiva s logickou návazností a řádem díky existenci výtvarných řad a výtvarných projektů. Námět, výtvarná technika a výtvarný problém jsou charakteristickými znaky jednotlivých hodin. Pro řady a projekty je specifickým znakem delší časový úsek – jsou rozpracovávány na týdny, měsíce, ale i roky.

Výtvarné řady

Můžeme je popsat jako krátké a jasné celky, které jsou složeny z několika kroků, které na sebe navazují. Tato návaznost je lineární. Tím rozumíme, že jedna úloha logicky navazuje na druhou. Výsledkem je promyšlená linie kroků.

Vhodné využití výtvarných řad je na základní škole, kde je omezená časová dotace a jednotlivé hodiny tak mohou být propojeny společným tématem. Toto téma může být ovšem rozpracováno i do širších rozměrů díky mezipředmětovým vztahům (zařazení tématu do hodin Českého jazyka a literatury, Matematiky, Hudební výchovy, aj.). (Roeselová, 2003)

Výtvarné řady můžeme dle Roeselové (1997) rozdělit na několik typů:

Výtvarný cyklus – Výtvarný cyklus má jeden společný námět. Žáci hledají svůj nápad výtvarné práce. Seřazením prací vzniká například opis uměleckých děl, výtvarné etudy atd. Charakteristikou výtvarného cyklu je zdánlivě jednoduché pojetí. Na konci však dochází ke stimulaci výtvarného myšlení žáků prostřednictvím porovnávání svých prací s ostatními spolužáky. Tento typ rozvíjí koncepční myšlení u žáků. Důsledkem často bývá vznik další formy výtvarné řady nebo výtvarného projektu.

Metodická řada – Pro metodickou řadu je charakteristické, že počáteční podnět je rozvíjen pečlivě řazenými kroky až do fáze zakončení, mnohdy v podobě provedení v materiálu. Řazením úloh je podporováno logické myšlení a uvědomění návazností.

Tematická řada – Tematická řada se věnuje samotnému tématu. Principem je postupné zkoumání nějakého faktu nebo jevu. Proces je prováděn sledováním vlastností, otázkami, podobami příběhů, na které je poutavé hledat odpověď.

Srovnávací řady – Jsou řazeny k nejobtížnějšímu a zároveň nejpřitažlivějšímu pojetí učiva výtvarné výchovy. Dochází zde ke sledování výtvarně výchovného problému žáka (didaktické, vývojové, typologické, psychologické, nebo jiné hledisko) a snaze najít potvrzení nebo naopak vyvrácení své domněnky.

Výtvarné projekty

Roeselová (2003, s.27) uvádí, že výtvarné projekty „...jsou členité zřetěžené celky, které se skládají z několika řad výtvarných prací. Vícepohledové téma je rozvedeno do více různých stran.“

Podstatným přínosem projektové výuky je transformace myšlení. Změna přivádí aktéry výtvarného dění k pluralitnímu vnímání světa. Tímto přístupem k tématu vzniká několik proudů výtvarných aktivit, které rozšiřují primární myšlenky. Výsledek tématu by měl být přehledný a srozumitelný. Jednotlivé myšlenkové proudy bývají ideálně připodobňovány ke křížovému klenutí v architektuře. (Roeselová, 1997)

Základním předpokladem pro projekt je tematická řada, která je stále rozšiřována o další myšlenky či podněty. Věra Roeselová (1997) formulovala nejčastější úskalí, kterých bychom se měli vyvarovat právě při rozšiřování tematických řad za účelem tvorby výtvarného projektu.

Nelze:

- *se chápat jen několika velkých životních témat.*
- *se dotknout všech motivů, které se vynořují nad námětem.*
- *vycházet z jediného přístupu k řešení výtvarného projektu.*
- *pominout souvislosti skryté v námětech.*
- *jevy či jejich podoby jen seřadit nebo popsat. (Roeselová, 1997, s.33)*

Z těchto zásad vyplývá, že u výtvarného projektu je klíčový systém v celkovém uspořádání. Tento systém je dán učitelem a jeho postojem ke světu, k výchově a k výtvarnému umění samotnému. Učitel by měl znát (poznat) svoje schopnosti a možnosti a přizpůsobit těmto faktorům volbu učiva a podobu jeho zpracování.

Stavba výtvarného projektu je obtížněji definovatelná, protože závisí na výběru tématu a na způsobu učitelova uvažování. Nejčastěji se setkáváme se počátkem výtvarného pro-

jektu v poznávání studované skutečnosti, výtvarným problémem nebo jevem. V této fázi je využíváno studijní kresby, fotodokumentace, malby, smyslových kontaktů atd. Podstatný je vnější tvar projektu, tj. jestli na nás projekt působí spíše malířsky nebo kreslířsky.

Příprava výtvarného projektu je podstatně delší než u výtvarné řady. Roeselová (1997) tento proces sbírání námětů přirovnává ke kaleidoskopu, tedy k sestavování jakési mozaiky tak, aby byla myšlenková linie jasná pro všechny skupiny žáků.

Velmi důležitá pro výtvarný projekt je různorodost výtvarných technik. Důvodem je delší doba, kterou se žák bude výtvarným projektem zabývat. Pokud by došlo k zanedbání příhodné kompozice technik a formátů, mohl by výsledný celek vyznít nezajímavě a jednostranně.

Neměli bychom zapomínat na to, že jsou děti zvědavé. Je vhodné promyslet skladbu projektu tak, aby v žácích vyvolávala otázky.

Projektová výuka výtvarné výchovy má pozitivní vliv na vývoj dítěte. Tyto změny jsou znatelné především kolem jeho desátého roku a po odeznění puberty. Děti neztrácejí schopnost výtvarného vyjadřování a jejich výtvarný projev je svobodnější a otevřenější. (Roeselová, 1997)

1.3 Mezipředmětové propojení projektu

Projekt naší diplomové práce obsahuje výtvarné úkoly, které se týkají regionu, ve kterém žáci žijí. Tím využíváme možnosti mezipředmětového propojení, a kromě vzdělávací oblasti Umění a kultura zasahujeme (v RVP ZV) také do oblasti Člověk a jeho svět, kam vzdělávací obsah regionu zařazujeme.

S oblastí Člověk a jeho svět se jako s jedinou v RVP ZV setkáváme pouze na prvním stupni základního vzdělávání. Oblast je orientována na dovednosti pro praktický život z širokého hlediska (obsah se týká například rodiny, přírody, techniky, člověka, společnosti, kultury a dalších témat) a díky tomu spoluutváří povinné vzdělávání na prvním stupni. Vzdělávací oblast bývá v 1.-3. ročníku zastoupena v předmětu Prvouka a ve 4. a 5. ročníku předměty Přírodověda a Vlastivěda. (RVP ZV, 2017)

„Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je členěn do pěti tematických okruhů. Propojováním tematických okruhů je možné vytvářet v ŠVP různé varianty vyučovacích předmětů a jejich vzdělávacího obsahu:

- *Místo, kde žijeme*
- *Lidé kolem nás*

- *Lidé a čas*
- *Rozmanitost přírody*
- *Člověk a jeho zdraví“ (RVP ZV, 2017, s.42-43)*

2 CHARAKTERISTIKA ŽÁKŮ ŠKOLNÍHO VĚKU

Školní věk

Nástup do školy je významným mezníkem v životě dítěte, které tuto instituci vnímá jako jakousi známku toho, že už je „velké“, tedy rozumnější. Zahájení školní docházky má podstatný vliv na vývoj osobnosti. Škola představuje místo pro socializaci dítěte, které se zde dostává do situací a získává zkušenosti, které jsou rozdílné oproti těm, co získalo v rodině. Škola také velmi významně stanovuje budoucí sociální postavení každého, protože fakt, jestli byl člověk ve škole úspěšný nebo neúspěšný, tvoří základ profesního výběru. Škola je také místem, které má mnohdy zásadní vliv na dětské sebehodnocení. Tuto skutečnost je nutné mít na paměti, protože neúspěch ve škole může být osudný pro směr, kterým se jedinec ve svém životě vydá. (Vágnerová, 2000)

Vágnerová (2000) období základní školy dělí na tři fáze:

1. *Ranný/mladší školní věk* – období od 6-7 let do 8-9 let. Dítě prochází různými vývojovými změnami a dostává se do nové životní situace.
2. *Střední školní věk* – rozmezí 8-9 let až 11-12 let. Lze říci, že toto období trvá do doby, než dítě přejde na druhý stupeň základní školy. Střední školní věk můžeme považovat za přípravu na období dospívání.
3. *Starší školní věk* – období, které trvá do konce základní školy, tedy zhruba do 15 let. Toto rozmezí bývá také nazýváno pubescencí.

Pro lepší orientaci v následujícím textu uvádíme ještě jedno dělení, a tím jsou stádia vývoje myšlenkových operací dle Jeana Piageta (1896-1980):

1. období senzomotorické (zhruba do 2 let dítěte)
2. období předoperačního myšlení (2 roky až 7-8 let)
3. období konkrétních operací (7-8 let do 11-12 let)
4. období formálních operací (od 11-12 let do dospělosti)

2.1 Vývojová specifika mladšího a středního školního věku

2.1.1 Mladší školní věk

V tomto období se mění způsob dětského uvažování. Vývojové změny se zrcadlí v myšlení dítěte, a to díky této skutečnosti může zvládat nároky učiva, kterým škola rozu-

mové schopnosti žáků dále rozvíjí. Dle Piageta se nacházíme v období *konkrétních operací*. Charakteristickým znakem této etapy je respekt vůči konkrétní realitě a úcta vzhledem ke základním zákonům logiky. V tomto období je důležitá konkrétní zkušenost dítěte. Žáci si raději vybírají způsob poznávání, ve kterém je možné, aby se sami přesvědčili o pravdivosti. Z tohoto důvodu je vhodné využívat na začátku školní docházky názorných prostředků a svá tvrzení ověřovat na konkrétních příkladech. (Vágnerová, 2000)

Čačka (1997) jako charakteristický znak myšlení u dětí v mladším školním věku zmiňuje mechanické osvojování. Tím rozumíme, že žákům v tomto období působí problémy, pokud mají oddělit z celku jednu vlastnost (např. spočítají ovce, ale koně nedokáží).

Průběh socializace dítěte je postupný a jedinečný. To proto, že každé dítě vyrůstá v prostředí různých sociálních skupin, které na něj působí. Z těchto skupin si dítě odnáší zkušenosti, které mu pomáhají rozvíjet různé kompetence. Úkolem školy je, aby u žáků rozvíjela vlastnosti a dovednosti, díky kterým budou vědět, co se po nich v tomto prostředí chce a aby získali dobré mravy. Nejen dospělí, ale i skupina vrstevníků mají vliv na socializaci dítěte. (Vágnerová, 2000)

V knize Psychologie dítěte od O. Čačky (1997) se setkáváme s vysvětlením vývojových změn u dětí rok po roce. Autor uvádí, že v sedmi letech je na dítěti znát změna, kterou způsobila školní docházka. Dítě je pilné, vážné, a méně hravé. V tomto období musíme být rozvážní při hodnocení. Dítě je velmi citlivé na kritiku, a i malá výtka ho může usedavě rozplakat. Osmý rok věku bývá specifický pro počátek žákova hodnocení okolí. Žáci mají zájem se zapojovat do rozhodování o jejich cílech a koníčcích.

2.1.2 Střední školní věk

Fáze středního školního věku není považována za tak dynamickou, jakou bylo předchozí vývojové období. Zařazujeme ji zhruba do 3.-5. ročníku základní školy. Obecně je tato doba považována za klidnou a pohodovou z hlediska vývoje. Pouze škola a někdy i vrstevníci (žák má potřebu kontaktu se nimi, důležitý je moment identifikace) vyvíjejí sociální tlaky na psychiku jedince. Toto období je charakteristické již pro vyhraněný postoj žáka ke škole. Učitel se stává v žákových očích neutrálnějším, než tomu bylo v předchozí vývojové fázi a dochází k rozvoji žákova vědomí stability a původnosti své identity. Dítěti je dán prostor pro rozvoj ve všech sférách a tvoří se základy pro nadcházející proměny – pro vývojově dynamičtější etapu dospívání. Žák v tomto věku touží po poznávání světa, má tendenci mít ve všem jasno a na každou otázku si přeje najít odpověď pomocí konkrétních a jasných důkazů. Tímto způsobem získává jistotu o kvalitách tohoto světa. V tomto

období se mění také sebehodnocení dítěte (v souvislosti s vývojem logických operací). (Vágnerová, 2000)

2.1.3 Výtvarný projev žáků

Dle Hazukové a Šamšuly (2005, s. 51) je výtvarný projev: „*výsledkem vyrovnání se individua se světem. je projevem celé jeho osobnosti, nejen úzké složky psychiky. Uplatňuje se v něm smyslové vnímání, emocionální a racionální poznávání i logické myšlení.*“

Nutno podotknout, že vnímání není pouze pasivní přijímání podnětů, ale rozumíme tím spíše jejich vybírání. Výběr konkrétního podnětu závisí na našich aktuálních zájmech, vědomostech, citech, a potřebách. (Uždil, 2002)

Uždil (2002) princip vnímání skutečnosti popisuje na příkladu houbaře, který v okamžiku, kdy zahlédne hnědý bukový list v houští neváhá a skočí do něj v domněnku, že spatřil hřib. Situaci vysvětlujeme aktuálním naladěním houbaře na „úlovek“. U percepce smysly samy určují reakci vnímajícího. Vnímání považujeme za značně aktivní činnost, která v realitě plně mnohotvárných podnětů selektuje jen aktuálně potřebné vjemy. Samotný výtvarný projev s vnímáním úzce souvisí.

Pro každé období dle J. Piageta existuje ve výtvarném projevu příslušné stádium. Ve vývoji dětského výtvarného projevu rozlišujeme tři zřetelná období:

- spontánní výtvarné vyjadřování dětského věku
- tzv. krize výtvarného projevu
- čas dospívání

Dle Roeselové jsou rysy výtvarně vývojových procesů stálé, ale během posledních let se změnila křivka, která odráží průběh tohoto vývoje.

Výtvarný projev předškolního a raně školního věku

V předškolním období dítě prochází vývojem výtvarného projevu od hry s nástrojem, přes čmáranice, archetypální tvary, k ikonografickým znakům jeho dětství. Těmito znaky rozumíme např. auto, panáka, strom aj. Výtvarný projev bývá doprovázen komentářem, kterým dítě upřesňuje a pojmenovává detaily. Ikonografické znaky se s věkem dítěte také vyvíjí. Tvorba během tohoto období bývá spontánní, hravá, plná barev, sebejistoty a nápadů. (Roeselová, 2003)

Vývoj je dle Roeselové následující:

- *oválný pratvar (období 2. - 3. roku)*
- *hlavonožec, tvář-postava (období 3. - 5. roku)*
- *panák, lidská postava doplněná detaily (období 4. roku a výše)*
- *kombinování více grafických schémat – vztah dítěte a prostředí (období 5. roku a výše)*
- *vrcholná podoba výtvarného projevu raného věku (období 7 - 9 let) (Roeselová, 2003, s.8)*

Období proměn výtvarného vyjadřování

Dochází ke konfliktu ikonografického znaku dětství s objektivním pozorováním světa. Žák si uvědomuje, že znak neodpovídá skutečnosti, ale neumí realitu jinak ztvárnit. Z tohoto uvědomění pramení nejistota, která je počátkem tzv. krize výtvarného projevu. Krize se projevuje úbytkem spontaneity a sdělnosti, strachem z barevné nadsázky a nejistotou podání. V tomto období je velké riziko ztráty sebedůvěry a celkového zájmu o výtvarnou výchovu (kolem 10 let).

Postupný přechod k výtvarnému projevu dospělých je známkou překonání druhé etapy vývoje. Žák dospívá k vymezenému výtvarnému projevu, který je mu blízký (z hlediska jeho zájmu i výtvarné formy). (Roeselová, 2003)

Metody mostu

Těmito metodami rozumíme didaktické postupy, díky kterým je možné „přemostit“ období, které by mohlo kvůli psychologickým blokům vyvolat předčasné ukončení výtvarného vývoje žáka. (Roeselová, 2003)

3 ČESKOLIPSKO

V této kapitole se budeme věnovat nejprve obecnému seznámení s regionem, poté budou blíže představeny konkrétní zajímavosti, které se staly námětem pro výtvarné úkoly do našeho projektu.

Českolipsko je region na severu Čech, jehož hlavním městem je Česká Lípa. Oblast regionu tvoří spojnice měst a vesnic: Česká Kamenice, Kamenický Šenov, Nový Bor, Svor, Cvikov, Jablonné v Podještědí, Noviny pod Ralskem, Mimoň, Zákupy, Sosnová, Zahrádky, Kravaře, Valteřice, Žandov, Česká Kamenice. (David, 2009)

„Romantická kopcovitá krajina, protknutá pískovcovými skalami, hustými jehličnatými lesy, obklopená množstvím rybníků, a přes ni se klikatící jako had řeka Ploučnice. Takto by se stručně dalo charakterizovat Českolipsko.“ (Růžička, 2007, s.5)

Region bývá nazýván také severočeská Riviéra. Důvodem je velké množství vodních ploch a také fakt, že se zde nacházejí největší rybníky severočeské oblasti. V blízkosti vodních ploch vznikají rekreační oblasti, do kterých se každoročně v období prázdnin a teplých letních dnů sjíždí řady rekreatantů. Celou oblastí Českolipska protéká řeka Ploučnice, jejíž tok tvoří meandry. Především pro vodáky je tato řeka velkou výzvou. V celé oblasti se setkáváme s rozsáhlými lesy různého typu i druhu. Také skály, vrcholy a skalní města tvoří součást tohoto regionu. Za návštěvu jistě stojí Národní přírodní památka Peklo, která se rozkládá v údolí Robečského potoka. Strmé skály, kolem kterých potok protéká, dosahují výšky až šedesát metrů. Peklo je známé pro výskyt vzácných živočichů (vydra říční, výr velký), ale také rostlin (bledule jarní). Na Českolipsku najdeme také historická města s mnoha památkami. Čtyři místní vesnice s lidovou architekturou byly dokonce vyhlášeny vesnickou památkovou rezervací. A na závěr nesmíme opomenout sever Čech (Nový Bor), který je známý pro svoji dlouholetou tradici výroby a zpracování skla, přestože z původního množství skláren funguje v dnešní době jen minimum. (Růžička, 2007; David, 2009)

3.1 Vybrané zajímavosti regionu jako podklad pro projekt

3.1.1 Zajímavosti z hlediska architektonického

3.1.1.1 Historické budovy města Česká Lípa

Město Česká Lípa

Historie města sahá do poloviny 13. století, kdy se rychle rozvíjející starší slovanská osada změnila v město. První doklad o existenci města máme až z roku 1337. Po třicetileté válce bylo město obohaceno o barokní přestavby, sochařská díla a novostavby. V 18. století byla Česká Lípa řazena mezi nejlidnatější města a patřila mezi první města Čech, kde se otevřely manufakturní podniky. Velké jméno měly u nás i v zahraničí kartounky – manufaktury k potisku textilu. Pro tuto vzpomínku je v České Lípě od roku 2011 zřízeno Centrum textilního tisku, ve kterém je možné si prohlédnout cenné historické artefakty, ale také je zde možnost se aktivně zapojit do procesu textilního tisku. V současné době Česká Lípa čítá 36 518 obyvatel.¹

Letohrádek Červený dům

Lovecký letohrádek z období renezanace nechal postavit J.J. Berka roku 1583. Pro tento dům jsou charakteristické arkády a fasáda domu, která je zdobena obrazovými a psaníčkovými sgrafity. Stavba v současnosti slouží jako muzejní depozitář, který není přístupný veřejnosti a je chráněn jako kulturní památka České Republiky. (Růžička, 2007; David, 2009)

Kavárna Union

Tento dům se zdobeným průčelím jistě patří mezi nejhonosnější stavby města. Vznikla v období 1906-1907 a její architekti získali za její realizaci zlatou medaili na libereckém veletrhu. V přízemí budovy se nachází nově otevřená kavárna, jejíž interiér je inspirován původním vzhledem kavárny, která zde byla v první polovině 20. století. (David, 2009)

¹Zdroj:

Česká Lípa – Českolipský deník. Českolipský deník [online]. Copyright [cit. 01.05.2018].

Dostupné z: <https://ceskolipsky.denik.cz/mikroregion/ceska-lipa.html>

Lipý Česká Lípa, p.o.. *Lipý Česká Lípa, p.o.*: Titulní stránka [online].

Dostupné z: <http://www.lipy.cz/web/index.php>

Česká Lípa a její historie a současnost: Česká Lípa a její historie: Česká Lípa. *Česká Lípa*: Titulní stránka [online]. Dostupné z: <http://mucl.cz/ceska-lipa-a-jeji-historie/ds-1095/p1=1156>

Sloup Nejsvětější Trojice

Sloup z roku 1681 je dominantou českolipského náměstí. Připomíná morovou epidemií z roku 1680, kdy na tuto nemoc zemřelo více než 500 lidí. S touto událostí také souvisí nevolnické povstání, jehož vůdci byli na náměstí v České Lípě popraveni. (David, 2009)

Empírová kašna

Kašna zdobená delfíny, zhotovena z hořického pískovce (z roku 1834). Najdeme ji naproti Morovému sloupu na náměstí T.G. Masaryka. (David, 2009)

Bazilika Všech svatých

Kostel z roku 1707, který byl papežem povýšen na baziliku minor. Je postaven v těsné blízkosti nynějšího Vlastivědného muzea, dřívějšího kláštera. (David, 2009)

Okresní soud

Přestože se budova soudu řadí mezi mladší (vystavěna koncem 19. století), bezesporu patří k důležitým místům v České Lípě. Stavbu navrhli vídeňští architekti a realizovaly ji firmy z Mimoně a Rumburku. Před postavením nemocnice (do 80. let dvacátého století) byl soud největší budovou České Lípy.²

3.1.1.2 Město Nový Bor

Nový Bor, město s dvanácti tisíci obyvateli, leží mezi CHKO České středohoří a CHKO Lužické hory. Je známé především díky sklářství. Návštěvníci Nového Boru mohou navštívit zdejší Sklářské muzeum s bohatými sbírkami, nebo využít zajímavých exkurzí do zdejších hutí, ateliérů a dílen. Město také pořádá sklářské slavnosti. Sídli zde větší i menší firmy, které se zabývají výrobou skla a jeho zpracováním (Ajeto, Crystalex, Egermann, Antic Glass a další). Turisticky oblíbená je Ajeto restaurace, která je zároveň propojena se sklářskou dílnou. (David, 2009)

² Zdroj:

Okresní soud v České Lípě – Wikipedie. [online].

Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Okresní_soud_v_České_Lípě

3.1.1.3 *Autodrom Sosnová*

Známý motoristický areál leží dva kilometry od České Lípy ve směru na Prahu na východním kraji obce Sosnová. Součástí areálu jsou tři okruhy s různými druhy povrchů – asfalt, šotolina a offroad. Trasy jsou doplněny o zatáčky, klesání, stoupání a řadu překážek. Pořádají se zde jak různé motoristické akce, tak i kurzy bezpečné a sportovní jízdy.³

3.1.2 Zajímavosti z hlediska zeměpisného

3.1.2.1 *Národní přírodní památka Peklo*

Přírodní rezervace Peklo je jedním z oblíbených turistických cílů na Českolipsku. Jedná se o údolí Robečského potoka, které je v délce čtyř kilometrů obestoupeno stěnami svrchnokřídových pískovcových skal. Územím vede naučná stezka po dřevěných chodnících a lávkách, která je určena pouze pěším turistům. V údolní nivě můžeme pozorovat chráněné a ohrožené druhy rostlin (v příslušném ročním období bledule jarní, prvosenky vyšší, kosatce žluté) a živočichů (například vydra říční, výra velkého, ledňáčka říčního, skorce vodního). (Růžička, 2007; David, 2009)

3.1.2.2 *Meandry Ploučnice*

Řeka Ploučnice pramení v Osečné a v úseku mezi Mimoní a Českou Lípou je její koryto neregulované a meandruje. Oblast v blízkosti řeky je silně podmačena, proto zde nenajdeme žádnou cestu. Prohlídka okolí je tedy možná pouze z lodi – a přestože řeka Ploučnice nepatří mezi největší ani nejdelší v kraji, díky meandrům a okolní malebné přírodě (zachovalým lužním lesům a loukám) přilákává každoročně mnoho vodáků. (Růžička, 2007)

3.1.2.3 *Panská skála*

Národní přírodní památka Panská skála je unikátním čedičovým útvarem, který je chráněn od roku 1895 a je nejstarší geologickou rezervací v České republice. Nachází se mezi Kamenickým Šenovem a Práchní. Skála je malebnou názornou ukázkou odlučnosti čediče, který tvoří pěti a šestiboké sloupce vysoké až 12 metrů a svým uspořádáním připomíná varhany – lidově se skále říká Kamenné varhany. Skalní útvar dříve sloužil

³Zdroj:

Autodrom Sosnová – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Autodrom_Sosnová

k těžbě. Částečným vytěžením vznikla vedle nynější Panské skály prohlubeň, která se po zastavení těžby naplnila dešťovou vodou a vzniklo tak jezírko, ve kterém dnes můžeme vidět velké množství leknínů. Skála byla využita také filmaři pro natočení scény do pohádky Pyšná princezna. (David, 2009; Růžička, 2007)

PRAKTICKÁ ČÁST

4 POPIS PROJEKTU

Náš výtvarný projekt se sestává z osmi metodických listů, které jsou propojeny společným tématem – region Českolipsko. Úkoly se dotýkají zeměpisné, architektonické, ale i kulturní roviny. Jak již bylo zmíněno, projekt je zpracován formou metodických listů, jejichž struktura je pro lepší orientaci u všech úkolů stejná. Na začátku každého z listů nalezneme **název**, který se záměrně liší od názvu regionální zajímavosti, se kterou souvisí. Předpokládáme, že pozměněné názvy budou pro žáky atraktivnější a vzbudí v nich zájem pro nadcházející činnost (motivaci). V metodických listech je také uvedeno, s jakou reálnou **zajímavostí z regionu** souvisí, pro jakou **věkovou skupinu** je list určen a v neposlední řadě uvádíme **časovou dotaci**, která je pro realizaci každého z úkolů potřeba potřebná. Součástí struktury je také vymezení **vzdělávacího cíle, výtvarného problému** (učiva), a jaký má daný úkol **vztah k výtvarné kultuře**. U každého tématu je uvedeno, jaké **klíčové kompetence** jsou u žáků rozvíjeny a je zde konkrétněji specifikováno, pokud má úkol přesah do oblasti **mezipředmětových vztahů** či **průřezových témat**. Dalším bodem struktury listů je zařazení úkolu z hlediska **výtvarné techniky** a také shrnutí všech potřebných **pomůcek** pro nadcházející práci. Součástí každého z listů je rovněž podrobný **postup ve vyučovací hodině** a navrhovaná **motivace** žáků. Každý jednotlivý výtvarný úkol bude ověřen v praxi, fotodokumentován a evaluován pomocí dotazníkového šetření žáků a učitelů.

4.1 Metodické listy

Seznam metodických listů:

- Všímáme si detailů⁴
- Průvodcem po svém městě
- Princeznin úkryt
- Okno novoborského kostela
- Na závodníky
- Zvědavá řeka
- Iluze
- Bledulový koberec

⁴ Metodické listy Všímáme si detailů a Tvůrci okruhu byly poskytnuty do projektu Architektura ve vzdělávání jako výtvarná hra (<http://www.architektiveskole.cz/>).

4.1.1 Metodický list č. 1

Název: Všímáme si detailů

Souvislost s regionální zajímavostí: Významné budovy a objekty města Česká Lípa

Věková skupina: 8-12 let (3.-5. ročník základní školy)

Časový rozsah: 45 minut

Vzdělávací cíl: Získat pozitivní vztah k architektuře města, ve kterém účastník žije. Rozvíjet všeobecný přehled o městě Česká Lípa. Dokázat vnímat detaily a proporce u významných objektů a staveb. Rozvoj jemné motoriky.

Výtvarný problém (učivo): Zjednodušení tvaru pomocí linie

Vztah k výtvarné kultuře: Renesanční letohrádek Červený dům, Sloup Nejsvětější Trojice, Empírová kašna, Bazilika Všech svatých, Okresní soud, Kavárna Union

Klíčové kompetence: Klíčové kompetence k učení, k řešení problémů, pracovní

Mezipředmětové vztahy: Oblast: Člověk a jeho svět; Tematický okruh: Místo, kde žijeme; Učivo: Obec (město), místní krajina;

Výtvarná technika: Dokresba, kolorování pastelkami

Pomůcky: Bílé čtvrtky A4 pro všechny účastníky, xeroxové kopie šesti významných objektů nebo staveb (vel. A4) – každá kopie několikrát (dle počtu účastníků), pastelky – červená, žlutá, modrá a zelená, nůžky, lepidlo

Motivace

„Představte si, že za vámi přijede kamarád z jiného města a bude si přát, abyste ho provedli po městě, ve kterém žijete. Znáte nějaké významné budovy nebo objekty našeho města? (brainstorming) Vidíte, přišli jsme na tolik zajímavých míst, kam bychom se mohli s kamarádem podívat. Já jsem vybrala šest z nich, které bychom měli znát všichni...“

Postup ve vyučovací hodině:

Potřeby:	Část hodiny:	Popis činnosti:	Čas:	Poznámky:
Xeroxová kopie	Úvod	Postupně ukážeme a pojmenujeme účastníkům všechny vybrané xeroxové kopie a vysvětlíme, co bude úkolem (kopii zhruba v polovině svisle rozstříhnout a zvolit si polovinu, kterou nalepí a kterou budou dokreslovat). Kolorovat mohou žáci pouze červenou, žlutou, modrou a zelenou barvou.	5 min	Lepší je říci, co je úkolem hned v úvodu – ve skupinkách již žáci nedávají takový pozor.
Xeroxové kopie pro každého žáka	Uspořádání do skupin	Žáky rozdělíme do šesti skupin – kopii každého objektu nutné mít tolikrát, kolik je členů ve skupině.	5 min	Dobré mít kartičky se jmény účastníků a pak jen vylosovat skupinky – přejdeme zbytečnému dohadování se „kdo s kým“ a ztratě času
Nůžky, pastelky (žlutá, modrá, červená, zelená), lepidlo	Práce na úkolu	Dáme účastníkům prostor na práci.	25 min	Procházíme mezi žáky a v případě potřeby radíme.
Práce všech účastníků	Hodnocení a reflexe	Po uplynutí časového limitu poprosíme účastníky, aby své kresby daly doprostřed třídy. Následuje	10 min	Nemusí mluvit všichni. Po-

		společné hodnocení a reflexe aktivity. Ptáme se žáků, jak se jim pracovalo, která práce je zaujala, co jim připadalo obtížné.		kud někdo neví, dáme mu čas na rozmyšlenou a mluví další účastník – k danému žákovi se vrátíme na konci.
--	--	---	--	--

4.1.2 Metodický list č. 2

Název: Průvodcem po svém městě

Souvislost s regionální zajímavostí: Mapa Česká Lípa

Věková skupina: 8-12 let (3.-5. ročník základní školy)

Časový rozsah: 45 min

Vzdělávací cíl: Vytvořit okruh po daných objektech a stavbách dle reálného plánu na základě kooperace ve skupině. Získat pozitivního vztah k architektuře města, ve kterém účastník žije. Rozvoj všeobecného přehledu o městě Česká Lípa. Rozvoj jemné motoriky.

Výtvarný problém (učivo): Vystřížení a následné skládání geometrických tvarů do předem určených seskupení, kombinace s linií.

Vztah k výtvarné kultuře: Renesanční letohrádek Červený dům, Sloup Nejsvětější Trojice, Empírová kašna, Bazilika Všech svatých, Okresní soud, Kavárna Union

Klíčové kompetence: Klíčové kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, pracovní

Mezipředmětové vztahy: oblast: Člověk a jeho svět; tematický okruh: Místo, kde žijeme; učivo: Obec (město), místní krajina;

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova

Výtvarná technika: Kombinovaná technika

Pomůcky: Šablona s geometrickými tvary (viz obrázek 1), plán města (viz obrázek 2), pastelky, tužka, nůžky, lepidlo, různobarevné listy papíru A4 (do trojice jeden)

Motivace

„Viděli jste někdy turistického průvodce? Co je jeho prací?“

Dnes si zahrajeme právě na takového průvodce – budeme totiž společně vytvářet turistický okruh podle reálného plánu našeho města.“

Postup ve vyučovací hodině:

Potřeby:	Část hodiny:	Popis činnosti:	Čas:	Poznámky:
Jeden list s geometrickými tvary vcelku a plán města s vyznačenými místy (viz Příloha 9)	Úvod	Ukážeme žákům různobarevné listy s geometrickými tvary a vysvětlíme žákům, že pokud tvary správně složí, vyjdou jim zjednodušené tvary nám známých staveb a objektů. Tyto stavby poté účastníci poskládají tak, aby jim vznikl reálný okruh (na základě plánu města, který budou mít k dispozici) a nalepí na čistý list barevného papíru po vzájemné dohodě ve skupině. Mezi stavbami žáci dokreslí spojnice (cesty, aby byl zřejmý směr).	10 min	Lepší je říci, co je úkolem hned v úvodu, ve skupinkách již žáci nedávají takový pozor.
Na třetiny rozstříhané barevné listy papíru s geometrickými tvary	Uspořádání do skupin	Žáky rozdělíme do skupin po třech. Každý list s tvary rozstříháme na třetiny a promícháme barvy mezi jednotlivými částmi – tak, aby každý v trojici měl jinou barvu části. Rozdáme je žákům.	5 min	Dobré mít kartičky se jmény účastníků a pak jen vylosovat skupinky – předejdeme zbytečnému dohadování se „kdo s kým“ a ztrátě času.

Čisté barevné listy papíru, plán města do každé trojice, nůžky, lepidlo, tužka, pastelky	Práce na úkolu	Dáme žákům prostor na práci.	25 min	Procházíme mezi žáky a v případě potřeby radíme.
Výsledné práce všech žáků	Hodnocení a reflexe	Po uplynutí časového limitu poprosíme účastníky, aby své kresby daly doprostřed třídy. Následuje společné hodnocení a reflexe aktivity. Ptáme se žáků, jak se jim pracovalo, která práce je zaujala, co jim připadalo obtížné. Pochválíme práci žáků.	5 min	

4.1.3 Metodický list č. 3

Název: Princeznin úkryt

Souvislost s regionální zajímavostí: Panská skála

Věková skupina: 8-12 let (3.-5. ročník základní školy)

Časový rozsah: 2x 45 min

Vzdělávací cíl: Vystříhnout pětiúhelníky nebo šestiúhelníky a následně je nalepit ve tvaru tak, aby bylo dosaženo podobnosti s Panskou skálou (při pohledu z vrchu). Kombinace barev šedá, černá, béžová.

Výtvarný problém (učivo): Kompozice tvarů, řešení kombinace barev, využití celé plochy.

Vztah k výtvarné kultuře: Ornamentální mozaika – pochází ze starověkého orientu a Antiky. Rozumíme tím plošnou práci složenou z množství menších dílků tvořící jeden celek. Na předem připravený podklad je kladen mozaikový materiál. Mezi jednu z nejvýznamnějších sakrálních památek zdobených mozaikou patří byzantský chrám Hagia Sofia v Istanbulu.

Klíčové kompetence: Klíčové kompetence k učení, pracovní, k řešení problémů

Mezipředmětové vztahy: Oblast: Člověk a jeho svět; Tematický okruh: Místo, kde žijeme; Učivo: Okolní krajina (místní oblast, region);

Výtvarná technika: Koláž

Pomůcky: Barevné papíry, lepidlo, bílý karton formátu A3, nůžky

Motivace

Motivací pro tuto hodinu je krátké video z pohádky Pyšná princezna (www.youtube.com, do vyhledávače zadáme Pyšná princezna – Pronásledování). Jedná se o část, kdy se princ s princeznou schovávají za Panskou skálou. Po skončení úryvku se ptáme žáků, zdali ví, z jaké pohádky úryvek je a na jakém místě se odehrává. Následně žákům na projektoru promítneme vybrané fotografie panské skály (pohledy zepředu, a především z vrchu). Fotografií s pohledem z vrchu prezentaci ukončíme a necháme žáky spočítat, kolik hran mají varhany shora (5-6), dále vedeme krátkou diskuzi o tom, jaké odstíny barev na skále žáci vidí.

Postup ve vyučovací hodině:

Potřeby:	Část hodiny:	Popis činnosti:	Čas:	Poznámky:
Počítač s internetem, projektor	Úvod	Viz motivace	15 min	
Nůžky, barevné papíry z nabídky	Hlavní část	Rozdáme žákům barevné papíry a nůžky. Vysvětlíme, jak postupovat při vystřihování pěti nebo šesti hranu. Zdůrazníme, že není potřeba předkreslovat tužkou – nevadí, když tvary nebudou zcela přesné. K zamyšlení pro žáky – Musí být všechny tvary stejně velké? Větší tvary budou bližší nebo nižší?	35 min	Barevné papíry do dvojice
Bílá čtvrtka, lepidlo	Hlavní část	Žáci vystřihnuté tvary umisťují na čtvrtku – ještě nic nelepí. Mohou s nimi různě posouvat – řeší kompozici. Ve chvíli, jsou žáci připravení s kompozicí, mohou použít lepidlo a tvary na čtvrtku přilepit.	20 min	
	Závěr	Všechny práce umístíme k sobě na zem (např. na koberec, před tabuli apod.). Následně dáme každému z žáků prostor, aby se stručně vyjádřil k proběhlé práci. Pochválíme práce žáků.	10 min	
	Úklid třídy	Úklid pracovních ploch	10 min	

4.1.4 Metodický list č. 4

Název: Okno novoborského kostela

Souvislost s regionální zajímavostí: Sklářství v Novém Boru

Věková skupina: 8-12 let (3.-5. ročník základní školy)

Časový rozsah: 2x 45 min

Vzdělávací cíl: Dokázat dle svého návrhu vyřezat ze čtvrtky ozdobný rám a následně ho podlepit barevnými foliemi tak, aby bylo dosaženo co nejširšího barevného spektra. Rozvoj jemné motoriky.

Výtvarný problém (učivo): Tvorba návrhu, kombinování barev.

Vztah k výtvarné kultuře: Abstraktní umění – Piet Mondrian. Ten ve svých dílech hledá realitu vertikálního a horizontálního směru. Využívá základní tři barvy – modrou, červenou, a žlutou. Mezi díla, která se pracím žáků podobají, můžeme zařadit dílo Kompozice, nebo Brodwayské Bogie-Woogie. Z českých autorů můžeme pro příklad uvést Františka Kupku a jeho Kulovité a přímočaré.

Klíčové kompetence: Klíčové kompetence pracovní, k řešení problémů, k učení

Mezipředmětové vztahy: Oblast: Člověk a jeho svět; tematický Okruh: Místo, kde žijeme; Učivo: Obec (město), místní krajina;

Výtvarná technika: Papírová vitráž

Pomůcky: Kartony A4, barevné folie, izolepa, řezáček/nůžky

Motivace

K motivaci využijeme projektoru a počítače s přístupem k internetu, na kterém vyhledáme ukázky vitráží. Můžeme také využít ukázek z knížek. Nejideálnější motivací je výlet do Nového Boru přímo ke kostelu, případně spojení s exkurzí do některé z novoborských skláren.

Postup ve vyučovací hodině:

Potřeby:	Část hodiny:	Popis činnosti:	Čas:	Poznámky:
Počítač s internetem, projektor	Úvod	Viz motivace Doplňujeme otázkami o Novém Boru (žáci mohou mít povědomí). Úkol žákům uvedeme tak, aby si představili, že jsou významní výtvarníci a dostali zakázku – vytvořit vitráže do nově zrekonstruovaného novoborského kostela.	15 min	
Čtvrtka A4, tužka, nůžky	Hlavní část	Nejprve žákům důkladně vysvětlíme, že je nutné si vitráž předkreslit dvojitě po začátku práce se procházením mezi žáky ujistíme, že všichni pochopili. Žáci na čtvrtku A4 lehce tužkou načrtnou rám jejich návrhu vitráže. Po odsouhlasení vyučujícím žáci rám vystříhají.	35 min	
Barevné euro obaly, nůžky, izo- lepa	Hlavní část	Po vystříhnutí rámu žáci dostanou žlutou, modrou a červenou barevnou folii. Můžeme pobídnout žáky, aby zkusili přes sebe dvě folie překrýt. Vidí nějakou změnu? (novou barvu?). Žáci nejprve promyslí a vyzkouší bez stříhání a lepení, jak by se jim vitráž barevně líbila, a poté mohou začít s realizací.	20 min	Jeden euro obal vystačí pro čtyři žáky
	Závěr	Všechny práce připevníme kolíčky vedle sebe na předem připravený natažený provázek (nejlépe proti oknům). Následně dáme každému z žáků prostor, aby se stručně vyjádřil k proběhlé práci. Pochválíme práce	10 min	

		žáků.		
	Úklid	Úklid pracovních ploch	10 min	

4.1.5 Metodický list č. 5

Název: Na závodníky

Souvislost s regionální zajímavostí: Autodrom Sosnová

Věková skupina: 8-12 let (3.-5. ročník základní školy)

Časový rozsah: 45 min

Vzdělávací cíl: Dokázat ve svém okolí vyhledat strukturu povrchu a provést frotáž. Spolupráce s ostatními při tvorbě jedné velké autodráhy pospojováním jednotlivých částí.

Výtvarný problém (učivo): Využití odlišných struktur plochy prostřednictvím linie, spojování částí do jednoho celku.

Vztah k výtvarné kultuře: Technika frotáže byla v Evropě oživena ve 20. letech 20. století surrealisty. Zejména Maxem Ernstem a jeho frotážemi ze struktury dřevěné prošlapané podlahy.

Klíčové kompetence: Klíčové kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální, pracovní

Mezipředmětové vztahy: Oblast: Člověk a jeho svět; Tematický okruh: Místo, kde žijeme; Učivo: Obec (město), místní krajina;

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova

Výtvarná technika: Frotáž a koláž

Pomůcky: Papír A4 pro každého žáka, voskový pastel pro každého, nůžky, lepidlo

Motivace

*K motivaci použijeme obměnu táborové hry Dostihy. Naše hra se jmenuje Formule. Klekneme si s žáky do kruhu na koberec. Hru uvedeme tak, že se každý z žáků stává formulí. Formule bude během závodu jistě jezdit **vpravo** (nakloníme se vpravo) a **vlevo** (nakloníme se vlevo). Dále také pojede kolem **tribuny diváků** (zvedneme ruce a zvoláme jóóóó), také bude možná potřeba **vyměnit kolo** (zvuk napodobující utahování kola – „mlaskání jazykem o patro“). Formule představují, že jsou v pohybu tak, že střídavě **oběma rukama bubnují do svých stehen a napodobují zvuk auta/formule**. Vyučující řídí a ozvláštňuje závod tím, že do bubnování zvolává naučené pokyny např. „zatáčka vpravo – všichni se musí naklonit vpravo“ atd. Hra končí ve chvíli, kdy formule projede cílem (vyučující zvolá „cíl“).*

Postup ve vyučovací hodině:

Potřeby:	Část hodiny:	Popis činnosti:	Čas:	Poznámky:
Počítač s internetem, projektor	Úvod	Po motivační hře (trvání max. 8 min) usadíme žáky zpět do lavic a na projektoru jim ukážeme Autodrom Sosnová. Můžeme doplnit jeho stručný popis. Doplňujeme otázkami (např. zdali žáci znají, nebo se na informace o autodromu ptáme – žáci mohou mít povědomí)	15 min	
Papír A4, voskovka	Hlavní část	Jednou z charakteristik Autodromu Sosnová je, že se zde setkáme s různými druhy povrchů. Žáci si také vyrobí svůj společný autodrom, ale nejprve musí pro svůj kousek tratě najít nějaký zajímavý povrch (možno i více – cílem je zaplnit celý papír A4). Povrch na svoji část získají frotáží. Před začátkem práce žákům postup při frotáži ukážeme.	15 min	Tip pro realizaci: Pokud jsou žáci schopní dodržovat pravidla chování mimo třídu v průběhu hodiny, možné rozšířit proces hledání struktur např. i na chodbu.
Tubové lepidlo, nůžky	Hlavní část	Po dokončení frotáže se sejdeme s nůžkami a lepidly v kroužku na koberci. Úkolem žáků je společnými silami vytvořit svůj autodrom.	10 min	

		Po vytvoření dráhy a následném slepení mohou žáci ostříhat přečnívající rohy a dokončit tak jejich autodráhu.		
	Závěr	Následně dáme každému z žáků prostor, aby se stručně vyjádřil k proběhlé práci. Pochválíme práci žáků.	5 min	

4.1.6 Metodický list č. 6

Název: Zvědavá řeka

Souvislost s regionální zajímavostí: Meandry řeky Ploučnice

Věková skupina: 8-12 let (3. – 5. ročník základní školy)

Časový rozsah: 2x 45 min

Vzdělávací cíl: Dokázat pokrýt celou plochu plynulými přechody barev. Nástrojem s ostrým hrotem znázornit tok řeky.

Výtvarný problém (učivo): Zkoumání plynulých přechodů barev, porušování vrstev naneseného materiálu.

Vztah k výtvarné kultuře: Meandr jako výtvarný symbol – již ve starověkém Řecku. Původně pásový ornament s motivem pravoúhle zalamovaných tvarů. Současnost – Andy Goldsworthy, jeden z hlavních představitelů land artu. V jeho dílech se často objevuje motiv meandrů.

Klíčové kompetence: Klíčové kompetence pracovní, k učení, k řešení problémů

Mezipředmětové vztahy: Oblast: Člověk a jeho svět; Tematický okruh: Místo, kde žijeme; Učivo: Okolní krajina (místní oblast, region);

Výtvarná technika: Vyškrabávaná technika voskový pastel a tuš

Pomůcky: karton A4 pro všechny žáky, voskové pastely, tuš do dvojice, štětec a špejle se seříznutým hrotem pro každého žáka

Motivace

K úvodní motivaci využijeme počítače s projektorem a promítneme žákům fotografie meandrů řeky Ploučnice. Můžeme propojit také se zmínkou o meandru jako výtvarném symbolu ve starověkém Řecku.

Postup ve vyučovací hodině:

Potřeby:	Část hodiny:	Popis činnosti:	Čas:	Poznámky:
Počítač s internetem, projektor	Úvod	Na projektoru žákům ukážeme fotografie meandrů řeky Ploučnice. Promítání doprovázíme slovním popisem místa, případně se na informace ptáme, abychom lépe udrželi pozornost (někteří žáci jistě budou mít o místě povědomí)	10 min	
Čtvrtka A4, voskovky	Hlavní část	První částí tohoto výtvarného úkolu je téměř stoprocentní pokrytí čtvrtky voskovými barvami. Žákům vysvětlíme, že je to obrácený postup, než na jaký jsou běžně zvyklí – nyní budou vybarvovat řeku, kterou až poté nakreslí.	20 min	
tuš, štětec	Hlavní část	Po vybarvení celé plochy voskovkami, rozdáme žákům tuše a štětce. Žáci tuší překryjí celý povrch čtvrtky (v co nejtenčí vrstvě). Ideálně se žáci po dokončení práce s tuší odeberou na přestávku. Během 10-15 min by měla být tuš zaschlá.	15 min	
špejle s šikmo seříznutým hrotem	Hlavní část	Po přestávce žáci dostanou špejli s ostře seříznutým hrotem a do černé plochy vyškrabávají řeku při pohledu shora. Snaží se o meandry.	25 min	
	Závěr	Hotové práce umístíme k sobě na zem a kolem prací vytvoříme s žáky kruh. Následně dáme každému prostor, aby se stručně vyjádřil k proběhlé práci. Pochválíme práci žáků.	10 min	

	Úklid	Úklid pracovních ploch	10 min	
--	-------	------------------------	--------	--

4.1.7 Metodický list č. 7

Název: Iluze

Souvislost s regionální zajímavostí: Červený dům v České Lípě

Věková skupina: 11-12 let (5. ročník základní školy)

Časový rozsah: 2x 45 min

Vzdělávací cíl: Pochopení principu vyškrabávání motivu sgrafita do papíru a napodobení jeho realizace v praxi. Propojení výsledné práce s historickými souvislostmi.

Výtvarný problém (učivo): Zkoumání struktury, rovnoměrné zarývání jehly do papíru, redukce vzniklého papírového „grádku“, řešení otisklých linií.

Vztah k výtvarné kultuře: Albrecht Durer a jeho Čtyři jezdci apokalypsy nebo Václav Hollar a jeho Jaro. Tuto techniku je možné propojovat s pravou suchou jehlou. V obou případech se jedná o tisk z hloubky.

Klíčové kompetence: Klíčové kompetence pracovní, k řešení problémů, k učení

Mezipředmětové vztahy: Oblast: Člověk a jeho svět; Tematický okruh: Místo, kde žijeme; Učivo: Obec (město), místní krajina;

Výtvarná technika: Nepravá suchá jehla

Pomůcky: Bílá čtvrtka A4/A5 pro všechny žáky, ostrý hrot (špendlík), vodové barvy, houbička/váleček

Motivace

K úvodní motivaci využijeme počítače s projektorem a promítneme žákům fotografie různých typů sgrafit a zeptáme se, jestli si žáci v České Lípě všimli budovy, kde jsou sgrafita. Představíme Červený dům, poté ukážeme detailní fotografii sgrafit na jeho fasádě. V ideálním případě předchází této hodině procházka k Červenému domu, aby měli žáci možnost z blízka vidět, jaký je princip sgrafit a poté lépe pochopili následující výtvarný úkol.

Postup ve vyučovací hodině:

Potřeby:	Část hodiny:	Popis činnosti:	Čas:	Poznámky:
Počítač, projektor	Úvod	Na projektoru žákům ukážeme fotografie různých sgrafit. Promítání doprovázíme slovním popisem, případně se na některé informace ptáme, abychom lépe udrželi pozornost.	15 min	
Čtvrťka, špendlík, tužka	Hlavní část	Každý žák dostane čtvrťku a špendlík. Špendlíku je možné pro lepší manipulaci ulomit hlavičku a tento konec poté zarazit například do gumy nebo do konce tužky (provádí vyučující). Žáci si nejprve lehce tužkou načrtnou sgrafito, které si zvolili. Plochu, kterou budou chtít žáci zcela vyškrabat, pouze označí, nevybarvují ji ani nešrafují. Poté žáci již začnou vyškrabávat.	35 min	
Vodové barvy, miska s vodou, houbička	Hlavní část	Po dokončení žáci ze čtvrťky nejprve opatrně odstraní zbytky vyškrábaného papíru, poté pomocí houbičky namočené ve zředěné vodové barvě kolorují celou plochu čtvrťky (celá plocha ve stejné vrstvě barvy). Porušená (vyškrábaná) část čtvrťky do sebe absorbuje větší množství barvy a bude tmavší.	20 min	
	Závěr	Hotové práce umístíme k sobě na zem a kolem prací vytvoříme s žáky kruh. Následně dáme každému prostor, aby se stručně vyjádřil k proběhlé práci. Po-chválíme práci žáků.	10 min	

	Úklid	Úklid pracovních ploch	10 min	
--	-------	------------------------	--------	--

4.1.8 Metodický list č. 8

Název: Bledulový koberec

Souvislost s regionální zajímavostí: Národní přírodní památka Peklo

Věková skupina: 8-12 let (3.-5. ročník)

Časový rozsah: 2x 45 min

Vzdělávací cíl: Dokázat reprodukovat reálnou fotografii pomocí blízko u sebe uskupených teček.

Výtvarný problém (učivo): Bod a plocha jako prostředek k vyjádření v malbě. Řešení uspořádání barev.

Vztah k výtvarné kultuře: Neoimresionismus (neboli pointilismus) - směr využívající jako hlavní prvek tečku, nebo skvrnu. Jde zde o preciznost a přesné vypočítávání. Významným umělcem tohoto směru je George Seurata a jeho díla Nedělní odpoledne na ostrově Grande Jatte nebo Cirkus. Z našich umělců zmíníme Ivana Kafku.

Klíčové kompetence: Klíčové kompetence pracovní, k učení, k řešení problémů

Mezipředmětové vztahy: Oblast: Člověk a jeho svět; Tematický okruh: Místo, kde žijeme; Učivo: Okolní krajina (místní oblast, region);

Výtvarná technika: Malba

Pomůcky: Tempery, tyčinky do uší, černá/hnědá/béžová čtvrtka A4/A5, fotografická předloha velikosti A4 do dvojice (více variant)

Motivace

Podle starého příběhu jeden rok paní Zima spala dlouho a dlouho. Lidé z vesnice už se začali bát, že zimní období nikdy neskončí. A tak zvonili každý den na zvonečky, aby paní Zimu probudili a ona mohla na své místo pustit Jaro. Zvonili a zvonili... A když už se začali smířovat s tím, že jaro nejspíš už nikdy nezažijí, sníh pomaloučku začal tát a bylo tepleji. To proto, že se paní Zima začala probouzet z toho velmi tvrdého spánku, ze kterého ji probudilo zvonění lidí. Paní Zima se tenkrát velmi omlouvala a slibovala, že se to víckrát nestane. Jaro Zimě věřilo, ale pro jistotu stejně pověřilo své zvonečky, aby každý rok vyrostly ve stejný čas a Zimě zazvonily.

Děti, víte, jak se jmenují ony zvonečky?

Postup ve vyučovací hodině:

Potřeby:	Část hodiny:	Popis činnosti:	Čas:	Poznámky:
Počítač, projektor	Úvod	Po úvodním příběhu žákům na projektoru ukážeme fotografie z NPP Peklo v období rozkvetlých bledulí. Promítání doprovázíme slovním popisem, na některé informace ptáme, abychom lépe udrželi pozornost. V závěru žáky seznámíme s cílem hodiny a vysvětlíme princip pointilismu. Můžeme ukázat příklady prací.	20 min	
Čtvrtky (černá/hnědá/béžová), vatové tyčinky, fotografie pro předlohu, tempery	Hlavní část	Každý žák dostane jednu čtvrtku (černou/hnědou/béžovou) a 4 kusy vatových tyčinek. Poté si ve dvojici vyberou jednu fotografii, která jim bude sloužit jako vzor. Vysvětlíme žákům princip práce s vatovými tyčinkami, zdůrazníme, že je nutné nespěchat a neprovádět tyčinkami žádné tahy, pouze body/tečky. Připomeneme, že na práci mají žáci dost času.	50 min	Během samotné práce doporučuji mezi žáky procházet a připomínat, aby nespěchali.
	Závěr	Hotové práce umístíme k sobě na zem a kolem prací vytvoříme s žáky kruh. Následně dáme každému pro-	10 min	

		stor, aby se stručně vyjádřil k proběhlé práci. Po-chválíme práci žáků.		
	Úklid	Úklid pracovních ploch	10 min	

5 REALIZACE PROJEKTU

Pro realizaci praktické části byla zvolena Základní škola Slovanka v České Lípě, kterou jsem navštívila jako žákyně. Projekt byl realizován v 3. – 5. ročnících základní školy začátkem roku 2018. Bylo realizováno všech osm výstupů. Do projektu bylo zapojeno celkem 5 tříd.

Charakteristika Základní školy Slovanka

Základní škola se nachází v České Lípě na sídlišti Slovanka. Dle zřizovací listiny má škola kapacitu 600 žáků. Každý ročník zahrnuje dvě až čtyři paralelní třídy. Celkový počet tříd je v současné době 28. Škola každý rok žádá o povolení tříd pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a pro žáky se specifickými vzdělávacími poruchami. Z tohoto důvodu škola prošla četnými stavebními úpravami a nyní nabízí bezbariérový přístup po celém jejím areálu. ZŠ Slovanka se aktivně zapojuje také do různých projektů, v současnosti do Zdravé školy a Ekoškoly. Celkové zaměření školy se orientuje na environmentální výchovu. Tento fakt jistě potvrdí i náhodný návštěvník školy, protože na chodbách jsou četně zastoupeny koše na tříděný odpad (včetně podrobných instrukcí, aby se žáci učili třídit správně), v respiriu nechybí ani automat na jogurty a mléko. Žáci pravidelně dostávají „ovoce do škol“ a účastní se různých sběrných aktivit. Informace o dění ve škole mohou žáci i rodiče získávat mimo jiné prostřednictvím časopisu „Sovík“ a díky aktualizovaným webovým stránkám školy.

Ve svém ŠVP škola nabízí výuku anglického jazyka již od 1. ročníku v časové dotaci 1 hodina za týden (ve 2. ročníku po dvou hodinách a 3. - 5. ročník po 3 hodinách). Školní vzdělávací program školní družiny navazuje na ŠVP ZV převážně v zájmové oblasti. Žákům je ve školních programech nabízen široký rozsah povinně volitelných předmětů a zájmové činnosti v rámci školního klubu a kroužků na škole i ve školní družině. Všechny vyučovací předměty této jsou rozdělené jednotlivě do ročníků jako vzdělávací obsahy předmětu. U každého ročníku najdeme v tabulce zaznamenaný ročníkové výstupy, učivo, průřezová témata. Na začátku každého vyučovacího předmětu nalezneme charakteristiku předmětu (obsahové vymezení, časové a organizační vymezení) a výchovné a vzdělávací strategie.

Škola se snaží vytvářet dobré podmínky pro zdravý vývoj žáků, zajišťuje bezpečnost a ochranu jejich zdraví. Pozornost je věnována pozitivnímu klimatu ve třídách, preventivním programům a mimoškolním aktivitám. Mnoho témat z oblasti prevence rizikového chování je zařazeno do běžných osnov v rámci různých předmětů a prolínají výukou v jednotlivých

ročnících po celý školní rok. Spolupráce výchovné poradkyně, metodičky prevence, ostatních učitelů a odborníků v této oblasti má pozitivní výsledky v prevenci rizikových jevů a ve snižování počtu opatření u rizikových žáků. Bezpečnosti žáků je věnována plná pozornost.⁵

Struktura realizovaných hodin

Na úvod projektu byly děti seznámeny s cílem a záměrem projektu. Před každou jednotlivou částí projektu (metodický výstup) byly žákům různými způsoby představeny charakteristické zajímavosti regionu Českolipsko. Seznámení probíhalo v souladu s věkovými a individuálními zvláštnostmi dětí. Následně jsem žáky podrobně seznámila s cílem, technikou a postupem práce. V závěru hodiny proběhla reflexe vlastních prací žáků a vyplnění evaluačního dotazníku.

5.1 Všímáme si detailů

Realizace programu proběhla ve třetím ročníku. Uspořádání lavic ve třídě bylo po čtveřicích (dvě spojené lavice, žáci seděli naproti sobě). Každá čtveřice vždy pracovala se stejným typem objektu/budovy. Ponaučením pro příští realizaci a tipem pro realizátory je, že by bylo lepší pracovat buď pouze s kopiemi budov nebo s kopiemi objektů. S dokresbou kašny a sloupu byli žáci hotovi dříve než ostatní. Tuto situaci vyřešilo zadání opačného objektu (kašna nebo sloup). Reflexe žáků se mi velmi líbila. Žáci se nebáli mluvit a otevřeně mluvili o proběhlé práci. Dokázali pochválit práce spolužáků a říci důvod. V této třídě bylo cítit zdravé klima kolektivu. Žáci uměli přijímat kritiku ostatních, aniž by se urazili nebo byli smutní.

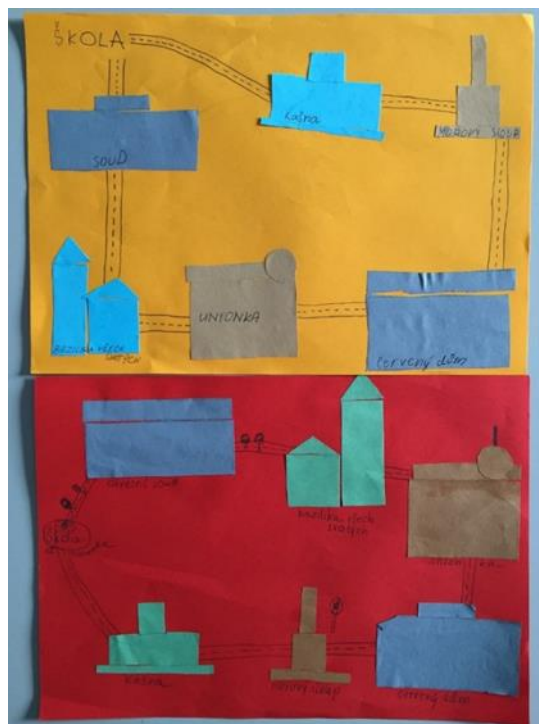

**Obrázek 1: Všímáme si detailů,
dívka a chlapec, 9 let, formát A4**

⁵Zdroj: ZŠ SLOVANKA – Česká Lípa – Úvod. ZŠ SLOVANKA – Česká Lípa – Úvod [online]. Copyright ZŠ Slovanka 2018. [cit. 03.06.2018]. Dostupné z: <http://www.zsslovanka.cz/>

5.2 Průvodcem po svém městě

Tato hodina byla realizována ve třetím ročníku, ve stejné třídě jako předchozí téma, což bylo velkou výhodou, a tak trochu i nezbytností. Práce v této hodině byla založena na spolupráci, kterou tento kolektiv zvládal bez problémů. Po úvodní motivaci bylo na žácích vidět, že je téma zaujalo a líbila se jim možnost zvolit si svůj vlastní okruh. První částí práce byla volba okruhu na reálné mapě, se kterým budou souhlasit všichni členové skupiny. Žáci nad tímto tématem diskutovali, a nakonec se všechny skupiny dohodly. Druhou částí úkolu bylo sestavení objektů z geometrických tvarů. S touto činností měli žáci zpočátku lehké potíže, ale po malé nápovědě (ukázce na jednom příkladu) již věděli, jak postupovat. Žáci měli ještě možnost v případě změny názorů změnit sled budov a objektů v okruhu. Toho využily všechny skupiny. Líbilo se mi, jak argumentovali se svými důvody pro změnu. V závěrečné reflexi jednotlivé skupinky prezentovaly svůj okruh a vysvětlovaly, proč se rozhodly pro daný postup. Žáci měli po představení všech okruhů možnost říci, který výsledný okruh by si jako turisté sami zvolili.

Obrázek 2: Průvodcem po svém městě, skupiny žáků 9 let, formát

A4

5.3 Princeznin úkryt

Hodinu jsem realizovala ve čtvrtém ročníku. Žáci ukázkou z Pyšné princezny poznali, poznali také místo, ale na otázku, kdo byl na Panské skále, se přihlásilo pouze pět žáků z dvaceti. Celkově jsem byla mile překvapena, jak žáky práce s tématem Panské skály zaujala. Zpočátku žákům působilo problémy vystřihování bez předkreslení a také uvědomění si, že je potřeba počítat strany útvaru, aby nevznikl čtverec nebo trojúhelník. Umístění útvaru do plochy čtvrtky jsem nechala zcela na žácích. Bylo zajímavé, jak se někteří bez obav „vrhli“ do středu plochy, jiní zůstali při krajích. Zajímavé byly také kontrasty ve velikostech tvarů a procentuálním zaplnění plochy u jednotlivých žáků.

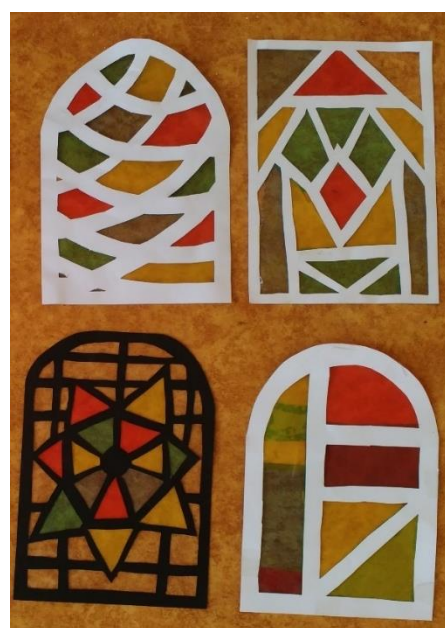

Obrázek 3: Princeznin úkryt, 3 dívky a 1 chlapec (vpravo dole) 10 let, formát A4

Budoucím realizátorům doporučuji zvážit jinou barvu podkladového papíru (černá), případně upravit barvy, ze kterých budou žáci vystřihovat tvary.

5.4 Okno novoborského kostela

Realizace proběhla v pátém ročníku z důvodu větší obtížnosti. Žáky jsem motivovala obrázky vitráží, základními otázkami na město Nový Bor a závěrečným příběhem se zakázkou. Žáci pracovali s nadšením a při občasných nejasnostech neváhali a ptali se. Zastávám názor, že by se žákům měla práce vysvětlit a poté již do práce nevstupovat, ale tento výtvarný úkol jsem vyhodnotila jako obtížnější, proto jsem dala občasným dotazům prostor. V závěrečné reflexi žáci často zmiňovali, že se jim líbilo překrývání folií (získávání dalších barev).

Obrázek 4: Okno novoborského kostela, 4 dívky 11 let, formát A4

5.5 Na závodníky

Hodina byla realizována ve třetím ročníku. Po motivační hře a úvodu bylo z dětí cítit nadšení, což mě potěšilo. Taktéž v průběhu frotáže bylo na žácích vidět, jak pozorně prohlížejí své okolí, aby „ulovili“ ještě lepší strukturu. Před hodinou jsem konzultovala s paní učitelkou, zda nechat žáky během hodiny hledat struktury i na chodbě. Dostala jsem svolení. Žáci pracovali v tichosti. Ale jistě si všichni dokážeme představit, že ne v každé třídě je to běžné. Proto jsem tento krok uvedla do poznámek.

V okamžiku sestavování společného autodromu se žáci nejprve trochu dohadovali, ale po chvíli dokázali najít řešení přijatelné pro všechny. Na žácích byla patrná radost ze společně dokončené práce. Na konci dne jsem od třídní paní učitelky dostala feedback, že jí žáci o proběhlé hodině vyprávěli celý zbytek dne a přáli by si pokračování, což mě samozřejmě potěšilo. Do své budoucí praxe si z této hodiny odnáším, že občasné vykročení ze stereotypu může mít nad očekávání silný motivační účinek.

5.6 Zvědavá řeka

Výtvarný úkol jsem realizovala ve čtvrtém ročníku. Paní třídní učitelka byla velmi milá a ochotná mi s čímkoli pomoci, za což jsem byla vděčná. Bohužel se při této hodině stalo, že paní učitelka měla snahu mi pomáhat také při vyučovací hodině, a tak po úvodním slovu práci žákům rovnou začala zadávat. Paní učitelka začala žákům vysvětlovat, jakým způsobem mají voskovkami vybarvovat (na tabuli kreslila jednobarevné vlnky, klikyháky, proužky, kolečka). V

Obrázek 5: Na závodníky, skupina žáků 9 let, kombinovaná technika

Obrázek 6: Zvědavá řeka, 3 dívky a 1 chlapec (vlevo dole) 10 let, formát A4

tu chvíli už jsem měla obavy, že žáci z paměti předkreslený vzor jen těžko vymažou. Poté, co jsem se dostala ke slovu, snažila jsem se žákům vysvětlit, že to, co paní učitelka kreslila, nebyl vzor, že mohou voskovkami vybarvovat střídavě, protože řeka není pruhovaná, a hlavně, že budou vytvářet proud řeky, který se vlní různě a nepravidelně. Přesto se za chvíli na čtvrtkách většiny žáků začalo objevovat právě výše zmíněné. Měla jsem pocit bezmoci a naštvaní. Přestože samozřejmě vím, že bych se i já mohla dopustit chyby. Nicméně vzniklou situaci jsem přijala a hodinu dokončila. Žáci pracovali soustředěně a vyškrabávání do tuše je bavilo. Já tuto hodinu hodnotím jako zdařilou a pro praxi si odnáším reálnou zkušenost s tím, jakou váhu mohou mít slova třídní učitelky na prvním stupni a že je důležité vždy svá tvrzení dobře promyslet.

5.7 Iluze

Výtvarnou aktivitu s tématem sgrafit jsem realizovala v pátém ročníku. V této třídě jsem odučila také hodiny Všímáme si detailů a Tvůrci okruhu. Žáci byli díky tomu v obraze a o Červeném domě v České Lípě měli povědomí. Z časových důvodů jsme nerealizovali procházku přímo k domu, ale myslím si, že v případě tohoto tématu by bylo přínosné, kdyby si žáci mohli z blízka prohlédnout princip, jakým jsou sgrafita zhotovována. Přestože jsem se snažila vybrat detailní fotografie a srozumitelný popis, úvodní částí jsem strávila více času, než bylo plánováno. Samotná práce žáky dle mého názoru bavila, byli nadšení z jiné techniky i z momentu, kdy po nanesení tenké vrstvy vodové barvy porušená část vystoupila z plochy a vznikla optická plasticita. Tipem pro instalaci ve třídě může být vytvoření jedné velké fasády (poskládáním jednotlivých prací do čtvercového nebo obdélníkového formátu).

**Obrázek 7: Iluze, dívka
11 let, formát A4**

5.8 Bledulový koberec

Úkol byl realizován ve třetím ročníku. Žáci pozorně vyslechli příběh o bledulích a v návaznosti na něj dokázali uhodnout, o kterou rostlinu se jedná, což bylo potěšující. Žáci také znali rozdíl mezi bledulí a sněženkou. Během vyprávění o NPP Peklo poslouchali a prohlíželi promítané fotografie. Více jak polovina žáků již Peklo navštívila. Z plánované techniky byli žáci nadšení. Bylo vidět, že tímto způsobem ještě nepracovali. Vatové tyčinky pro ně byly atraktivním nástrojem. Jako formát jsem zvolila čtvrtku A4. Žáci měli dvouhodinovou výuku rozdělenou přestávkou, kterou jsem vnímala jako ideální z důvodu odreagování a odpočinku, protože tato technika vyžaduje velkou soustředěnost. Přesto jsem po přestávce u některých žáků zpozorovala tendence vytvářet tahy či mnoho rychle umístěných teček na jedno namočení do tempéry, aby už měli práci hotovou. Na základě této skutečnosti jsem dospěla k doporučení pro učitele, aby tento úkol realizovali s dětmi raději na formátu A5.

Obrázek 9: Bledulový koberec, chlapec 10 let, formát A4

Obrázek 8: Bledulový koberec, dívka 10 let, formát A4

6 VYHODNOCENÍ PROJEKTU

V následující kapitole se budeme věnovat nejprve stručné charakteristice dotazníkového šetření, následně samotným výsledkům šetření žáků a učitelů. Výsledky jsou pro větší přehlednost zpracovány do tabulek a grafů.

6.1 Dotazníkové šetření

„Jak už název nasvědčuje, slovo „dotazník“ se spojuje s „dotazováním“, s otázkami. Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů.“ (Gavora, 2000, s. 99)

Dotazník využíváme, když potřebujeme získat hromadné údaje, tedy získáváme údaje o velkém počtu odpovídajících. Osobu, které je dotazník zadáván, nazýváme **respondent**. Pojmem otázka nebo položka rozumíme jednotlivé prvky dotazníku. Položkou označujeme ty výroky, které nemají tázací formu. Samotný proces zadávání se jmenuje administrace.

Základním předpokladem pro správnou koncepci dotazníku je stanovení konkrétního cíle. Při tvorbě otázek je důležité se držet pravidel a myslet na to, aby byly otázky formulovány jasně a jednoduše. (Skalková, 1983 in Gavora, 2000)

Dotazník obvykle tvoří tři části. První z nich je **vstupní část**, kde respondenty seznámíme s cílem dotazníku a s účelem, kvůli kterému si přejeme dotazník vyplnit. Také by zde neměla chybět hlavička, ve které bude uvedeno, jaká instituce dotazník zadává a jména autorů dotazníku. Mohou tu být uvedeny také pokyny k tomu, jak dotazník vyplňovat, případně můžeme doplnit o příklad vyplnění. Druhou část tvoří samotné **otázky či položky**. Jejich skladba nemusí být vždy logická. Důvodem je psychologické uspořádání otázek. Na začátek dotazníku vždy umísťujeme otázky, které jsou lehčí a zajímavější, protože potřebujeme v respondentech probudit zájem a chuť pro další otázky. Střed dotazníku je ideálním místem pro otázky těžší a méně atraktivní a na konci dotazníku se opět vracíme k jednodušším otázkám. Za poslední otázkou by neměla být opomenuta třetí část dotazníku, kterou je **poděkování** respondentovi za kooperaci.

Při tvorbě otázek je nutné velmi pozorně volit každé slovo, aby byly otázky stejně pochopitelné pro všechny respondenty. Může se stát, že otázka, která je pro nás v tuto chvíli jednoznačná a jasná, nemusí být jasná také pro respondenta. Pro děti musíme volit velmi jednoduché znění a doporučuje se před samotným výzkumem projít s dětmi všechny otázky a zjistit, zda jim všichni správně rozumí. Typy jednotlivých otázek rozlišujeme dle stupně otevřenosti na uzavřené, otevřené a polouzavřené. Uzavřenými otázkami rozumíme

ty, které nabízejí hotové odpovědi. Respondent odpovídá tak, že zvolenou variantu odpovědi zaškrtně či jinak zaznačí. K vyhodnocení je tento typ odpovědí rychlý a lehký. Příkladem uzavřené otázky jsou otázky dichotomické. V nich jsou respondentovy nabízeny dvě volby – ano a ne. Důležité je nabídnout u tohoto typu otázek také třetí variantu odpovědi (např. neumím se vyjádřit) pro případ, že by respondent neměl povědomí o dané problematice nebo by nechtěl sdělit svůj názor. Druhým typem, otevřenými otázkami, je respondentovi dána volnost odpovědi. Tento typ neomezuje respondenty a díky tomu je možné získat z odpovědí širokou škálu informací. Nevýhodou těchto otázek je časová náročnost jak při vyplňování respondentem, tak při zpracování výzkumníkem. Polouzavřenými otázkami, třetím typem, rozumíme kombinaci obou výše zmíněných typů. Tento typ nejprve nabízí alternativní odpověď a k tomu žádá o vysvětlení pomocí otevřené otázky. Občasné střídání jednotlivých typů otázek v dotazníku přispívá ke zlepšení pozornosti.

Celková délka dotazníku by měla být jen taková, abychom získali všechny potřebné odpovědi. Příliš dlouhé dotazníky zpravidla unavují respondenty a ti poté nevěnují vyplňování potřebnou pozornost. Doporučená délka dotazníku dle R. M. Wolfa (1988 in Gavora, 2000) je u dospělých maximálně 30 minut vyplňování, u elektronických a poštou zasílaných dotazníků 15 minut a u dětí doporučuje délku ještě kratší než 15 minut. (Gavora, 2000)

6.1.1 Cíl dotazníkového šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo:

- a) Zjistit míru úspěšnosti realizované hodiny u jednotlivých žáků.
- b) Zjistit přínos realizovaného výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů (v našem případě v oblasti Člověk a jeho svět).

6.1.2 Dotazníkové šetření žáků

Dotazník obsahoval tři otázky. První byla otevřená, druhá polouzavřená, a třetí otázka zjišťovala faktografický údaj.

Otázky v dotazníku

1. Jak bys ohodnotil/a proběhlou vyučovací hodinu? (*Ohodnot' známkou jako ve škole*)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

Proč?

2. Naučil/a ses něco nového? (*Zaškrtni správnou odpověď*)

Ano – Ne

Pokud ano, uveď alespoň jednu novou informaci, kterou ses během hodiny dozvěděl/a.

3. Jsi:

Dívka – Chlapec

Průběh šetření

Dotazníky byly zadávány vždy 10 minut před koncem realizované hodiny. Nejprve jsem s žáky prošla jednotlivé otázky, poté měli prostor na vyplnění dotazníku.

Výsledky šetření

Získané údaje jsou pro větší přehlednost zpracovány do grafů a tabulek. Pod jednotlivými grafy a tabulkami jsou připsány krátké vysvětlivky.

Výtvarný úkol: Všímáme si detailů

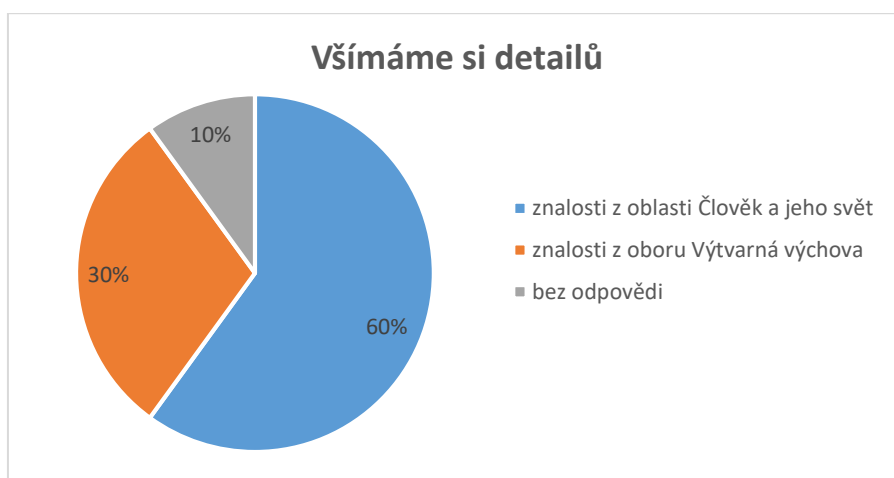
Otázka č.1

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
1	17	85
2	2	10
3	1	5
4	0	0
5	0	0

Tabulka 1: Hodnocení otázky č. 1, téma Všímáme si detailů

Komentář: V Tabulce 1 vidíme, že z celkového počtu 20 žáků 17 žáků (85%) ohodnotilo realizovanou hodinu známkou jedna. Mezi důvody hodnocení se opakovaly tyto dvě odpovědi: zajímavé téma nebo nové znalosti. 2 žáci (10%) udělili hodině známku dva. Do odůvodnění jeden žák napsal, že ho hodina nebavila a druhý hodnocení neodůvodnil. 1 žák (5%) oznámkoval hodinu trojkou. Jako důvod uvedl nezajímavou techniku.

Otázka č.2

Obrázek 10: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Všímáme si detailů

Komentář: Z grafu (Obrázek 10) je patrné, že 6 žáků (30%) z celkového počtu 20 uvedlo ve druhé otázce odpověď z oboru Výtvarná výchova. 12 žáků (60%) si odneslo novou informaci z oblasti Člověk a jeho svět. 2 žáci (10%) uvedli, že se v hodině nic nového nedozvěděli.

Výtvarný úkol: Průvodcem po svém městě

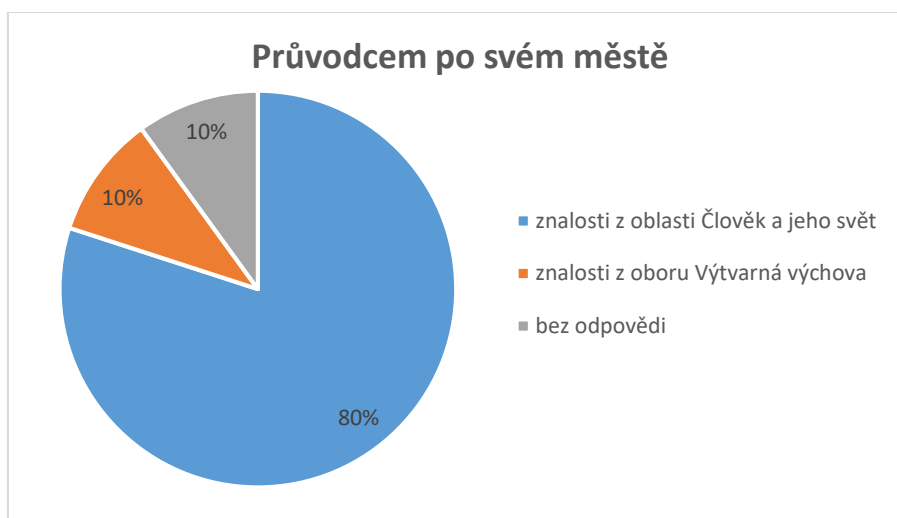
Otázka č.1

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
1	18	90
2	2	10
3	0	0
4	0	0
5	0	0

Tabulka 2: Hodnocení otázky č.1, téma Průvodcem po svém městě

Komentář: V Tabulce 2 vidíme, že většina (18 žáků, 90%) ohodnotila realizovaný výtvarný úkol jedničkou. V odůvodnění se opakovaly myšlenky: zajímavé téma, dobré vedení, nebo pozitivní ohlasy na skupinovou práci. 2 žáci (10%) udělili hodině známku dva. V hodnocení uvedli, že je právě skupinová práce nebavila.

Otázka č.2

Obrázek 11: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Průvodcem po svém městě

Komentář: Graf (Obrázek 11) zobrazuje kategorie získaných znalostí během realizovaného výtvarného úkolu. 16 žáků (80%) v odpovědi uvedlo znalost z oblasti Člověk a jeho svět. 2 žáci (10%) si zapamatovali novou informaci z oboru Výtvarná výchova. 2 žáci (10%) na otázku odpověděli *ne* a tudíž neuvedli žádnou odpověď.

Výtvarný úkol: Princeznin úkryt

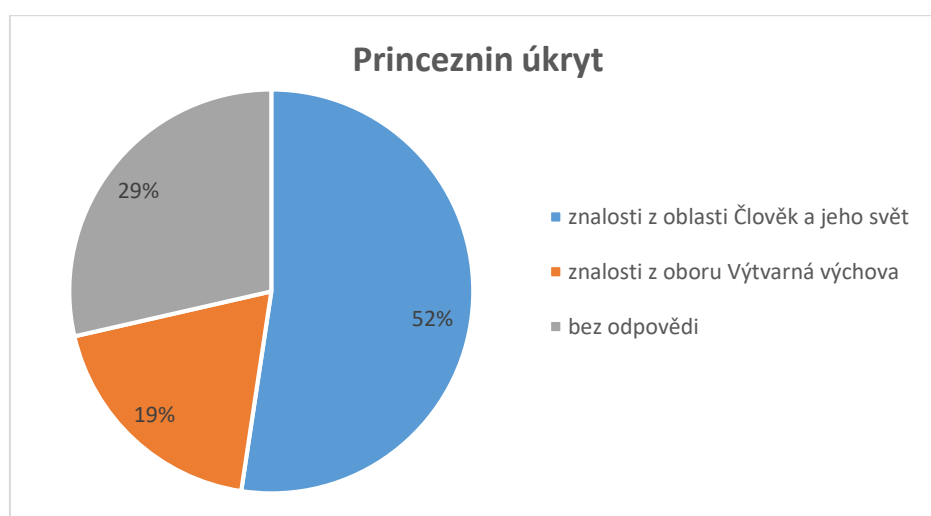
Otázka č.1

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
1	16	84
2	2	11
3	1	5
4	0	0
5	0	0

Tabulka 3: Hodnocení otázky č.1, téma Princeznin úkryt

Komentář: Tabulka 3 ukazuje, že 16 žáků (84%) z celkového počtu 21 ohodnotilo realizovanou hodinu známkou jedna. V odůvodnění se opakovaly tyto tři myšlenky: zajímavé téma, dobré vedení hodiny, nebo nové vědomosti. Známkou dva udělili hodině 2 žáci (11%). Ve zdůvodnění uvedli, že je hodina bavila. Známkou tři ohodnotil hodinu 1 žák (5%). Hodnocení však neodůvodnil.

Otázka č.2

Obrázek 12: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Princeznin úkryt

Komentář: V grafu (Obrázek 12) vidíme, že z celkového počtu 21 žáků uvedlo 11 žáků (52%) novou informaci z oblasti Člověk a jeho svět. 4 žáci (19%) uvedli novou dovednost z oboru Výtvarná výchova a 6 žáků (29%) odpovědělo, že se v hodině nedozvědělo žádnou novou informaci.

Výtvarný úkol: Okno novoborského kostela

Otázka č. 1

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
1	18	90
2	2	10
3	0	0
4	0	0
5	0	0

Tabulka 4: Hodnocení otázky č.1, téma Okno novoborského kostela

Komentář: V Tabulce 4 vidíme, že z celkového počtu 20 žáků ohodnotilo hodinu známkou jedna 18 z nich (90%). V odůvodnění hodnocení se opakovaly tyto myšlenky: zajímavé téma nebo nové vědomosti. 2 žáci (10%) oznámkovali hodinu dvojkou, do odůvodnění jeden uvedl, že hodina byla zajímavá a druhý kolonku nevyplnil.

Otázka č. 2

Obrázek 13: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Okno novoborského kostela

Komentář: Graf (Obrázek 13) nám ukazuje, že z celkového počtu 20 žáků uvedlo 10 z nich (50%) novou informaci z oboru Výtvarná výchova. 5 žáků (25%) uvedlo znalost z oblasti Člověk a jeho svět. Zbývajících 5 (25%) žáků na otázku odpovědělo ne, tudíž odpověď nevyplňovalo.

Výtvarný úkol: Na závodníky

Otázka č.1

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
1	19	95
2	1	5
3	0	0
4	0	0
5	0	0

Tabulka 5: Hodnocení otázky č.1, téma Na závodníky

Komentář: Z Tabulky 5 vyplývá, že 19 žáků (95%) z celkového počtu 20 ohodnotilo realizovanou hodinu známkou jedna. V důvodech udělení této známky se opakovaly tyto informace: zajímavá hodina, možnost práce mimo třídu, vznik autodráhy, nebo nové informace. 1 žák (5%) udělil hodině známku dva z důvodu, že při tvorbě autodromu nastal okamžik, kdy se žáci nemohli dohodnout, a to mu vadilo.

Otázka č.2

Obrázek 14: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Na závodníky

Komentář: Z grafu (Obrázek 14) je patrné, že z celkového počtu 20 žáků 5 z nich (25%) uvedlo, že se v hodině nedozvědělo žádnou novou informaci. Zbýlých 15 žáků (75%) odpovědělo *ano* a uvedlo informaci z oblasti Člověk a jeho svět.

Výtvarný úkol: Zvědavá řeka

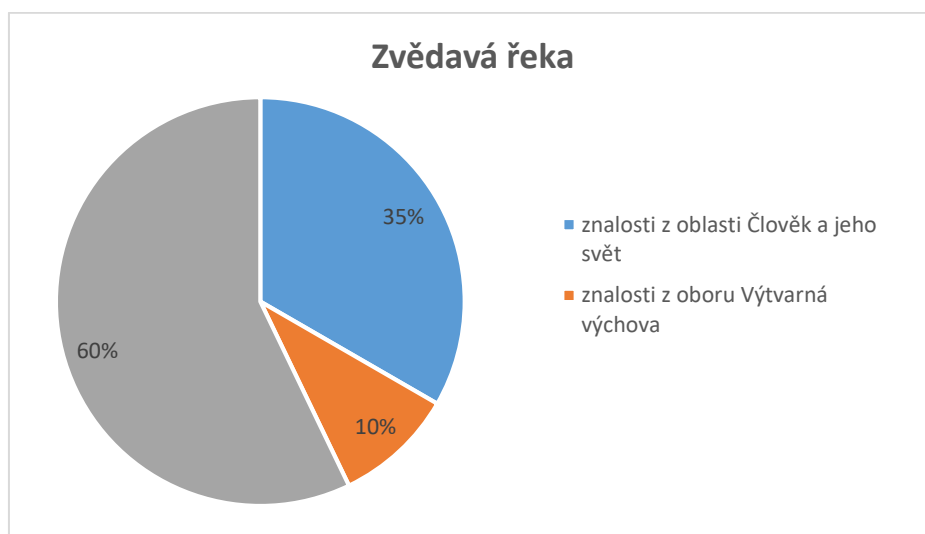
Otázka č.1

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
1	21	100
2	0	0
3	0	0
4	0	0
5	0	0

Tabulka 6: Hodnocení otázky č. 1, téma Zvědavá řeka

Komentář: Tabulka 6 ukazuje, že všech 21 žáků (100%) ohodnotilo tento úkol známkou jedna. Mezi důvody udělení tohoto hodnocení se opakovaly tyto informace: hodina byla jiná, zajímavá výtvarná technika, nebo zábavná hodina.

Otázka č.2

Obrázek 15: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Zvědavá řeka

Komentář: Z grafu (Obrázek 15) vyplývá, že z celkového počtu 21 žáků uvedlo 7 z nich (35%) ve druhé otázce odpověď z oblasti Člověk a jeho svět. 2 žáci (10%) odpověděli informací z oboru Výtvarná výchova a zbylých 12 (60%) žáků odpověď nevedlo. V tomto případě však ne všichni zaškrtnli odpověď *ne*. Tuto možnost označilo 8 žáků. Zbylí 4 žáci zakroužkovali odpověď *ano*, ale nevedli odpověď.

Výtvarný úkol: Iluze

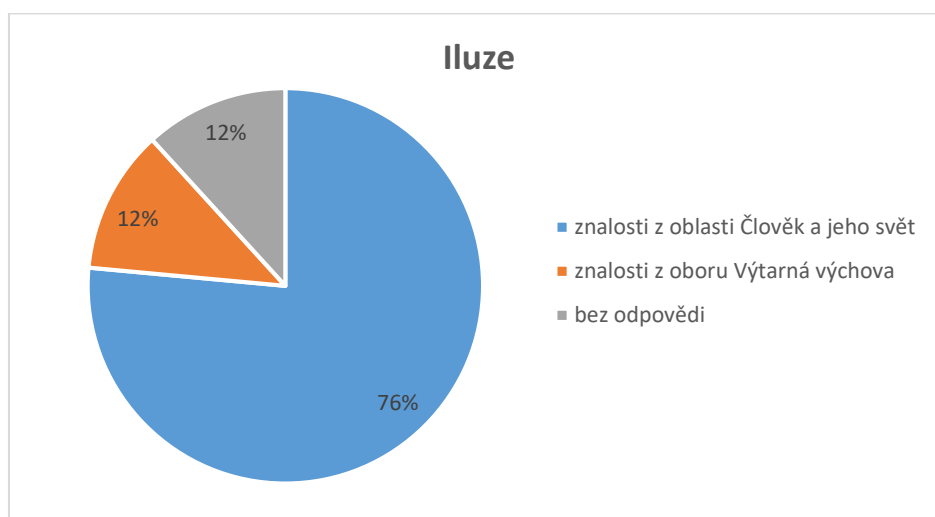
Otázka č.1

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
1	15	88
2	2	12
3	0	0
4	0	0
5	0	0

Tabulka 7: Hodnocení otázky č.1, téma Iluze

Komentář: Z Tabulky 7 vyplývá, že z celkového počtu 17 žáků ohodnotilo 15 z nich (88%) realizovanou hodinu známkou jedna. Hodnocení odůvodnili následujícími myšlenkami, které se opakovaly: zajímavá výtvarná technika, zábavná hodina, získání nových znalostí/informací. 2 žáci (12%) udělili proběhlé hodině známku dva. Do slovního hodnocení jeden z nich uvedl, že se dozvěděl nové informace, druhý žák nechal řádek bez odpovědi.

Otázka č.2

Obrázek 16: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Iluze

Komentář: V grafu (Obrázek 16) vidíme, že z celkového počtu 17 žáků 13 žáků (76%) uvedlo v odpovědi na druhou polouzavřenou otázku informaci, která spadala do oblasti Člověk a jeho svět. 2 žáci (12%) uvedli odpověď z oboru Výtvarná výchova a 2 žáci (12%) se dle dotazníku nedozvěděli žádnou novou informaci.

Výtvarný úkol: Bledulový koberec

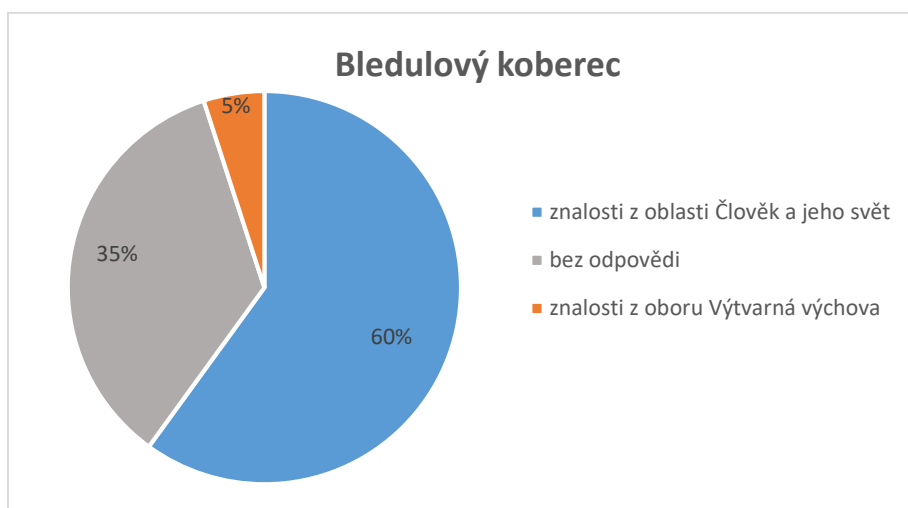
Otázka č.1

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
1	20	100
2	0	0
3	0	0
4	0	0
5	0	0

Tabulka 8: Hodnocení otázky č.1, téma Bledulový koberec

Komentář: V Tabulce 8 vidíme, že všichni (100%) žáci v počtu 20 žáků ohodnotili realizovanou hodinu známkou jedna. Žáci do hodnocení uváděli následující typy informací, které se opakovaly: zábavná hodina, zajímavé informace, nová výtvarná technika.

Otázka č.2

Obrázek 17: Přínos výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů, téma Bledulový koberec

Komentář: Graf (Obrázek 17) zobrazuje, že 12 žáků (60%) z celkového počtu 20 žáků uvedlo do odpovědi na druhou otázku informaci z oblasti Člověk a jeho svět. 1 žák (5%) jako novou informaci uvedl pointilismus, tedy znalost z oboru Výtvarná výchova. 7 žáků (35%) odpovědělo na druhou otázku *ne* a tudíž odpověď nevyplňovali.

6.1.3 Dotazníkové šetření učitelů

Reflexe učitelů byla realizována formou dotazníku, jehož cílem byla evaluace hodiny z hlediska mezipředmětových vztahů, tématu hodiny, a samotné realizace. Byla zde také otevřená otázka, která dávala prostor pro vlastní doporučení.

Otázky v dotazníku:

1. Jak hodnotíte nápad mezipředmětového propojení oboru Výtvarná výchova a oblasti Člověk a jeho svět se zaměřením na region Českolipsko? (*Ohodnoťte známkou jako ve škole.*)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

Proč?

2. Jak hodnotíte konkrétní téma hodiny? (*Ohodnoťte známkou jako ve škole.*)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

Proč?

3. Jak hodnotíte realizaci hodiny? (*Ohodnoťte známkou jako ve škole.*)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

Proč?

4. Jaká jsou vaše doporučení?

Rozbor jednotlivých dotazníků

Všímaví architekti

Paní učitelka otázce číslo 1 udělila známku 1 s odůvodněním: „*Mezipředmětové propojení je užitečné.*“. Ve druhé otázce byla tématu hodiny udělena opět jednička se slovy: „*Žáci pracovali se zájmem.*“. U poslední otázky týkající se realizace hodiny paní učitelka zaškrtnula číslo 1 s doplněním: „*Dobře připravená a zvládnutá hodina.*“.

Průvodcem po svém městě

Otázka číslo jedna byla paní učitelkou hodnocena známkou 1 se slovy: „*Kreativním způsobem zpracované téma významných objektů města Česká Lípa.*“. V otázce týkající se

tématu byla označena také jednička s komentářem: „*Nápadité.*“. Třetí otázka byla hodnocena známkou 1 s odůvodněním: „*Oceňuji využití skupinové práce, a tedy vzájemné spolupráce žáků (pracují všichni a společně).*“.

Princeznin úkryt

První otázku paní učitelka hodnotila známkou 1. Jako odůvodnění uvedla: „*Pro zajímavé informace pro děti – většina region Českolipska nezná, nejezdí na výlety.*“. Otázce dva udělila také hodnocení 1 a doplnila: „*Děti téma zaujalo, snažily se, pracovaly s nadšením.*“. Celková realizace hodiny byla paní učitelkou hodnocena také známkou 1 s komentářem: „*Pěkně připravená hodina s fotodokumentací.*“.

Okno novoborského kostela

Otázka číslo 1 byla paní učitelkou hodnocena jedničkou. Své hodnocení odůvodnila: „*Žáci o výtvarné výchově získají nové poznatky z našeho okolí.*“. Druhá otázka byla oznámkována také jedničkou. Doplněno komentářem: „*Téma úžasné, výborný nápad.*“. Realizace hodiny byla hodnocena také známkou 1. Jako odůvodnění paní učitelka uvedla: „*Vše jednoduše vysvětleno, žáci dobře pracovali, výborná příprava učitelky na hodinu, pohodová hodina.*“.

Na závodníky

Paní učitelka otázce o mezipředmětovém propojení udělila známku 1 s komentářem: „*Mezipředmětové propojení je velmi potřebné.*“. Otázce číslo 2 udělila také jedničku. V odůvodnění bylo: „*Nápadité.*“. Třetí otázka byla hodnocena také známkou 1 a doplněna hodnocením: „*Skvěle zvládnutá hodina. Děti nadšeně pracovaly, uvítaly by pokračování.*“.

Zvědavá řeka

První otázku paní učitelka ohodnotila známkou 1. Komentář byl následující: „*Právě probíráme ve vlastivědě.*“ U otázky číslo 2 zakroužkovala také 1 a doplnila: „*Děti pracovaly se zaujetím.*“. Realizaci hodiny paní učitelka ohodnotila jedničkou. V odůvodnění bylo: „*Připravená, promyšlená hodina.*“.

Iluze

Otázka týkající se mezipředmětového propojení byla paní učitelkou ohodnocena známkou 1. Paní učitelka také uvedla: „*Mezipředmětovým propojením žáci vždy získají*

něco navíc (informace, znalosti, atd.)“. Téma bylo hodnoceno také jedničkou s vysvětlením: *„Nové, neotřelé, pro žáky tedy zajímavé.“*. Realizaci paní učitelka ohodnotila známkou 1 s odůvodněním: *„Je to dobrá a schopná učitelka. Umí zaujmout, dobře vysvětlit, pomoci žákům.“*

Bledulový koberec

První otázka byla paní učitelkou hodnocena jedničkou, kterou odůvodnila slovy: *„Pěkné a potřebné.“* Téma hodiny ohodnotila také známkou 1 doplněno o komentář: *„Zajímavé.“* Třetí otázka byla hodnocena také jedničkou se slovy: *„Děti pracovaly s nadšením. Více takových hodin.“*

6.2 Reflexe

V následující reflexi se nejprve budeme věnovat dotazníkovému šetření žáků a poté dotazníkovému šetření učitelů.

Prvním cílem dotazníkového šetření žáků bylo zjistit míru úspěšnosti realizované hodiny u jednotlivých žáků. Výsledky šetření ukazují, že výtvarné úkoly byly úspěšné a převážnou většinu žáků ze tříd, které se účastnily realizace, zaujaly. Tuto skutečnost mohlo podmínit mnoho faktorů, např. změna vyučujícího, využití projektoru a fotografií, nebo spojitost s místem v okolí, které žáci znají. Ať již byl tento výsledek způsoben čímkoli, je potěšující.

Druhým cílem dotazníkového šetření bylo zjistit přínos realizovaného výtvarného úkolu z hlediska mezipředmětových vztahů (v oblasti Člověk a jeho svět). Z výsledků šetření vyplývá, že v šesti výtvarných úkolech z osmi (76%) žáci uvedli jako novou informaci poznatek z oblasti Člověk a jeho svět. Ve výtvarném úkolu Okno novoborského kostela (papírová vitráž) žáci uváděli ve většině informace z oblasti Výtvarné výchovy. K této skutečnosti není v žádném případě přistupováno negativně. Úkol byl pro žáky z výtvarného hlediska nový a ze vzniku nových barev překrýváním byli opravdu nadšení. Druhým důvodem mohla také být slabší motivace na začátku hodiny, doporučila bych tedy důkladněji promyslet, případně zvážit návštěvu Nového Boru. Zvědavá řeka (vyškrabávání do tuše) byla jediným úkolem, u kterého většina žáků novou informaci nevyplnila. Vzhledem k tomu, že paní učitelka této třídy v reflexi uvedla, že právě téma region Českolipsko probírají ve vlastivědě, je tento výsledek dobrou kontrolou, že si žáci informace z hodin vlastivědy pamatují.

Výsledná reflexe učitelů byla celkově pozitivní. Ve sto procentech otázek učitelé hodnotili známkou 1 a v komentářích zmiňovali kladné postřehy (viz výše). Bohužel žádná z respondentek nevyplnila poslední otázku dotazníkového šetření, která se týkala doporučení. Z celkových výsledků vyvozují, že se výtvarné úkoly setkaly s úspěchem.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Jednotlivá doporučení a postřehy z hodin jsou uvedeny přímo v reflexích daných výtvarných úkolů. V této části se budeme věnovat celkovému doporučení pro projekt.

Z organizačních důvodů nebylo možné realizovat všechny metodické listy v jedné třídě. Hodnocení tedy probíhalo po každé proběhlé hodině. Nutno však podotknout, že projekt byl původně zamýšlen právě pro realizaci v podobě bloku po sobě jdoucích hodin.

Pro zhodnocení přínosu projektu z hlediska mezipředmětových vztahů doporučujeme před a po realizaci zadat žákům jednoduchý dotazník. Pro lepší představu uvádíme příklad dotazníku:

Můj region aneb znám místo, kde bydlím

- 1. Kdyby za tebou přijel kamarád z jiného města, po kterých významných místech České Lípy bys ho provedl?*
- 2. Víš, čemu se v okolí České Lípy říká Varhany?*
- 3. Nakresli pětiúhelník a šestiúhelník.*
- 4. Proč je Nový Bor známý po celé republice?*
- 5. Tvoří tok řeky Ploučnice něco zvláštního?*
- 6. Co je typické pro Autodrom v Sosnové?*
- 7. Je na Červeném domě něco zvláštního?*
- 8. Co pravděpodobně uvidíme, pokud půjdeme do národní přírodní památky Peklo v březnu?*

Poprvé žáci vyplní dotazník před samotným začátkem projektu (pretest). Po odevzdání nedoporučujeme sdělovat správné odpovědi ani se k dotazníku jakkoli vracet. To proto, že chceme zjistit, co si žáci zapamatují až z realizovaných hodin. Druhé vyplnění realizujeme po uskutečnění posledního výtvarného úkolu (posttest). Žákům zadáme tentýž dotaz-

ník. Porovnáním úspěšnosti u jednotlivých otázek v pretestu a posttestu určíme přínos z hlediska mezipředmětových vztahů.

Důležité je, abychom si při tvorbě dotazníku dali pozor na to, že všechny informace, na které se ptáme, musí být zmíněny v realizované hodině.

V otázce prezentace projektu vnímám jako vhodné vystavit práce pospolu v prostorách školy. Tato instalace může být doplněna o slavnostní „vernišáž“ pro ostatní třídy, před kterou žáky rozdělíme do osmi skupin (dvojice nebo trojice) dle dílčích témat projektu. Žáci si ve skupinkách připraví pár vět o regionální zajímavosti, kterou budou ostatním žákům představovat.

ZÁVĚR

Naše diplomová práce se věnovala projektovému vyučování ve výtvarné výchově.

V teoretické části jsme se nejprve věnovali stručnému rozlišení kurikulárních dokumentů v oblasti pedagogiky v České republice, a poté jsme se blíže zaměřili na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, konkrétně na oblast Umění a kultura, do které výtvarná výchova spadá. Vymežili jsme hlavní body, na které se její učivo soustřeďuje a uvedli cílové zaměření, kterým by se měla výtvarná výchova ubírat. Téma našeho projektu nespadá pouze do výtvarné výchovy, ale propojuje více vzdělávacích oblastí. Dochází tak k využití mezipředmětových vztahů. Proto se následující kapitola teoretické části věnuje oblastem, které do našeho projektu také patří. Dalším bodem práce bylo téma projektové výuky. Nejprve jsme se věnovali obecné historii projektového vyučování, jeho charakteristickým znakům a hlavním představitelům. Dále jsme popsali jednotlivé fáze projektu. Pro možnost porovnání je v následující podkapitole uvedena problematika výtvarně projektové metody a její dělení na výtvarné řady a výtvarné projekty. Charakteristika cílové skupiny, pro kterou je projekt určen, je nezbytnou součástí práce. Další kapitola byla tedy věnována charakteristice žáků školního věku, kde se nejdříve věnujeme specifikům mladšího a středního školního věku z pohledu vývojové psychologie, a poté nabízíme pohled na vývoj z hlediska výtvarného projevu žáka. V závěru teoretické části jsme se zabývali regionem Českolipsko. Nejprve z obecného pohledu, kdy je region vymezen jako celek, a dále jsme se zaměřili na konkrétní zajímavá místa, města, či objekty, které se staly podkladem pro témata jednotlivých výtvarných úkolů. Zajímavosti jsme rozdělili dle zeměpisného a architektonického hlediska.

Praktickou část jsme uvedli popisem projektu a rozbořem struktury metodických listů. Na následujících stranách jsou již představeny jednotlivé výtvarné úkoly, ve kterých je zmíněna souvislost s danou zajímavostí, věková skupina, pro kterou je úkol doporučen, cíle (vzdělávací, výtvarné), časový rozsah, vztah k výtvarné kultuře, klíčové kompetence, mezipředmětové vztahy, výtvarná technika, potřebné pomůcky, motivace pro žáky ke každému úkolu, a navrhovaný postup ve vyučovací hodině. U některých listů jsou uvedena doporučení pro praxi již v postupu vyučovací hodiny. Případné další navrhované úpravy či obměny jednotlivých výtvarných úkolů, ke kterým jsem dospěla až v průběhu realizace, jsou uvedeny v kapitole „Realizace projektu“. Kapitole věnující se uskutečnění projektu nalezneme hned za metodickými listy. V úvodu se věnujeme stručnému představení místa, kde byl projekt ověřován (v našem případě ZŠ Slovanka) a také průběhu realizace, nejprve

z obecného, poté z konkrétního pohledu, ve kterém jsou uvedena hodnocení odučených výtvarných úkolů (doplněna miniaturami vybraných výsledných prací z realizace). Vyhodnocení projektu probíhalo formou dotazníkového šetření. Proto jsme se v následující kapitole zabývali nejdříve obecným představením dotazníku a poté rozбором všech nezbytných náležitostí při jeho tvorbě. Další součástí této kapitoly bylo stanovení cílů pro náš dotazník a představení konkrétních otázek, ze kterých se šetření sestávalo. Byl zde popsán průběh zadávání, a především jsme představili výsledky šetření v tabulkách a grafech, které byly doplněny podrobným komentářem. Následujícím bodem bylo představení a vyhodnocení dotazníku pro učitele, který byl zadáván na konci každé z realizovaných hodin. Rozbor výsledků obou šetření bylo zařazeno na konec, do podkapitoly „Reflexe“. Celkovému doporučení pro projekt jsme věnovali poslední kapitolu, která nabízí jiný návrh pro evaluaci projektu a řeší otázku jeho prezentace. Fotodokumentace realizovaných výtvarných úkolů je umístěna v přílohách.

Cílem celé práce bylo vypracovat výtvarný projekt ve formě souboru metodických listů na základě prostudování odborné literatury. Tento projekt měl být inspirován historickými, kulturními a zeměpisnými zvláštnostmi regionu Českolipsko. Výtvarné aktivity měly být ověřeny v praxi a zhodnoceny prostřednictvím písemné reflexe žáků. Součástí diplomové práce měla být fotodokumentace z realizace projektu.

Na základě výše uvedené sumarizace (a celé práce) si myslím, že se nám podařilo naplnit cíle, které jsme stanovili pro tuto diplomovou práci.

Osobně hodnotím úsilí vložené do této práce jako velký přínos. Pozoruji na sobě zlepšení z hlediska jazykového vyjadřování, a především jsem vděčná za zkušenost s tvorbou projektu od počáteční myšlenky až po reflexi realizace. Věřím, že výše představený projekt bude někým opět využit v praxi a pomůže dalším žákům na Českolipsku netradiční formou poznat své okolí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ČAČKA, O., 1997. *Psychologie dítěte*. Tišnov: Sursum, ISBN 80-85799-03-0.
- DAVID, P., 2009. *Českolipsko*. Praha: S & D, Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku, sv. 56. ISBN 978-80-86899-19-0.
- DÖMISCHOVÁ, I., 2011. *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, ISBN 978-80-244-2915-1.
- GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, ISBN 80-85931-79-6.
- HAZUKOVÁ, H., ŠAMŠULA P., 2005. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova, ISBN 80-7290-237-7.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J., 2009. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, sv. č. 100. ISBN 978-80-210-4142-4.
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2013. *Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0403-9.
- ROESELOVÁ, V., 2003. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Pedagogická fakulta UK, Texty pro distanční vzdělávání. ISBN 80-7290-121-4.
- ROESELOVÁ, V., JEŽDÍK, R., 1995. *Námět ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, ISBN 80-238-3744-3.
- ROESELOVÁ, V., JEŽDÍK, R., 1997. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, ISBN 80-902267-2-8.
- RŮŽIČKA, J., 2007. *Českolipsko do kapsy*. Praha: Levné knihy, ISBN 978-80-7309-488-1.
- SKALKOVÁ, J., 1999. *Obecná didaktika*. Praha: ISV, Pedagogika. ISBN 80-85866-33-1.
- SKALKOVÁ, J., 1995. *Za novou kvalitu vyučování: (Inovace v soudobé pedagogické teorii i praxi)*. Brno: Paido, ISBN 80-85931-11-7.
- TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M., 2009. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-527-1.
- UŽDIL, J., 2002. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-599-7.

VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-308-0.

Seznam internetových zdrojů

Autodrom Sosnová – *Wikipedie*. [online]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Autodrom_Sosnová

Česká Lípa a její historie a současnost: Česká Lípa a její historie: Česká Lípa. Česká Lípa: Titulní stránka [online]. Dostupné z: <http://mucl.cz/ceska-lipa-a-jeji-historie/ds-1095/p1=1156>

Česká Lípa – Českolipský deník. Českolipský deník [online]. Copyright © [cit. 01.05.2018]. Dostupné z: <https://ceskolipsky.denik.cz/mikroregion/ceska-lipa.html>

Lipý Česká Lípa, p.o.: Titulní stránka. Lipý Česká Lípa, p.o.: Titulní stránka [online]. Dostupné z: <http://www.lipy.cz>

Okresní soud v České Lípě – *Wikipedie*. [online]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Okresní_soud_v_České_Lípě

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2017. 164 s. [cit. 10.02.2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Fotodokumentace: Všímáme si detailů

Příloha 2: Fotodokumentace: Průvodcem po svém městě

Příloha 3: Fotodokumentace: Princeznuin úkryt

Příloha 4: Fotodokumentace: Okno novoborského kostela

Příloha 5: Fotodokumentace: Na závodníky

Příloha 6: Fotodokumentace: Zvědavá řeka

Příloha 7: Fotodokumentace: Iluze

Příloha 8: Fotodokumentace: Bledulový koberec

Příloha 9: Materiály k výtvarnému úkolu Průvodcem po svém městě

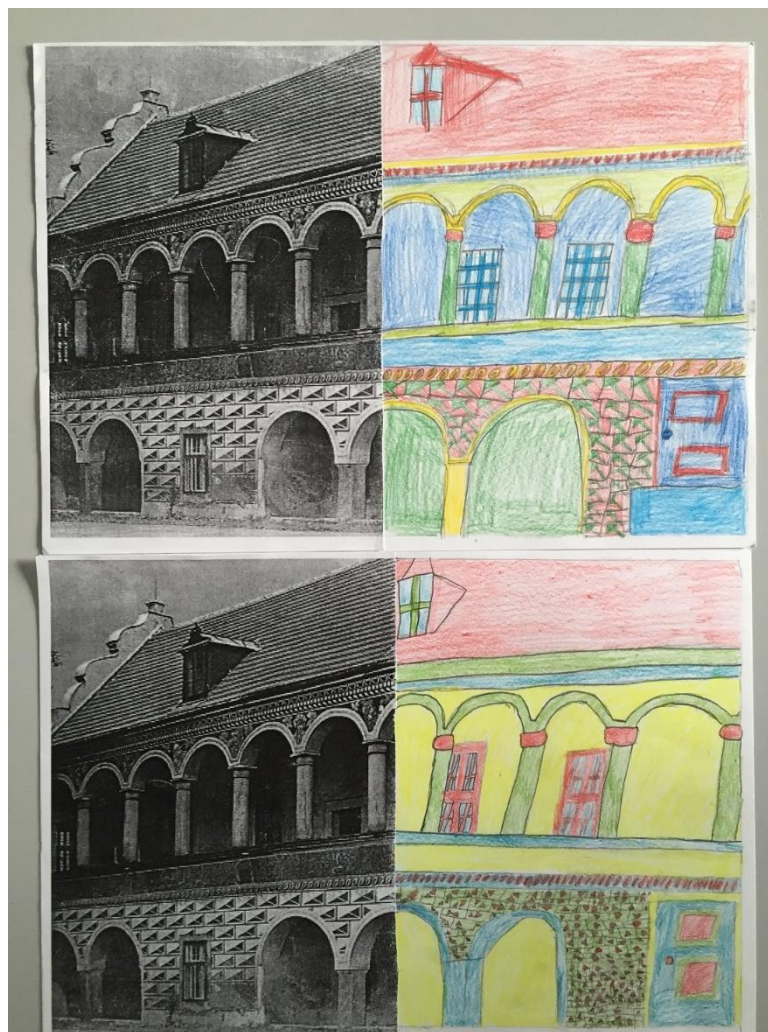
Příloha 1: Fotodokumentace Všíáme si detailů

Chlapec (vlevo) 9 let, formát A4; Dívka (vpravo) 9 let, formát A4

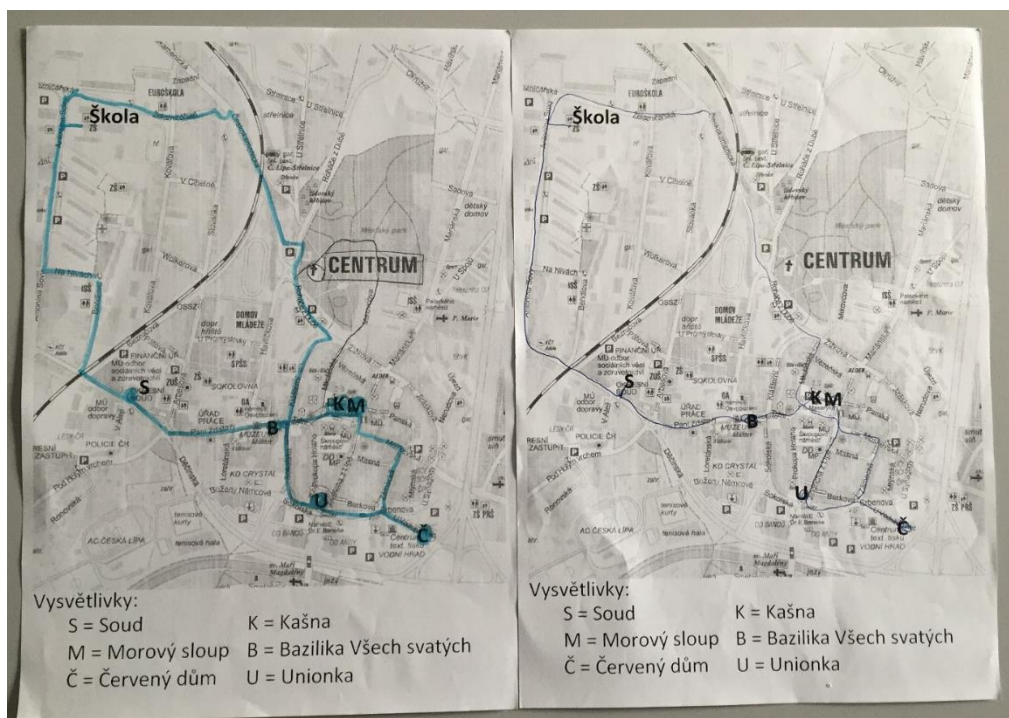

Chlapec (vlevo) 9 let, formát A4; Dívka (vpravo) 9let, formát A4

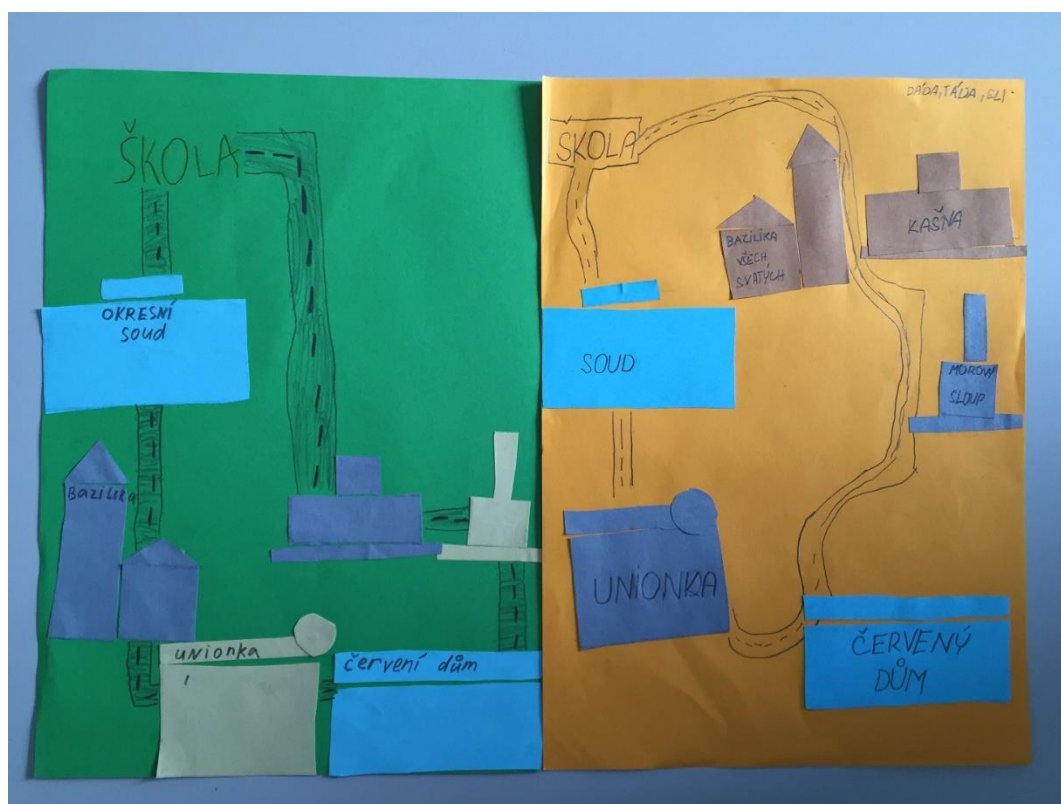

Dvě dívky 9 let, formát A4

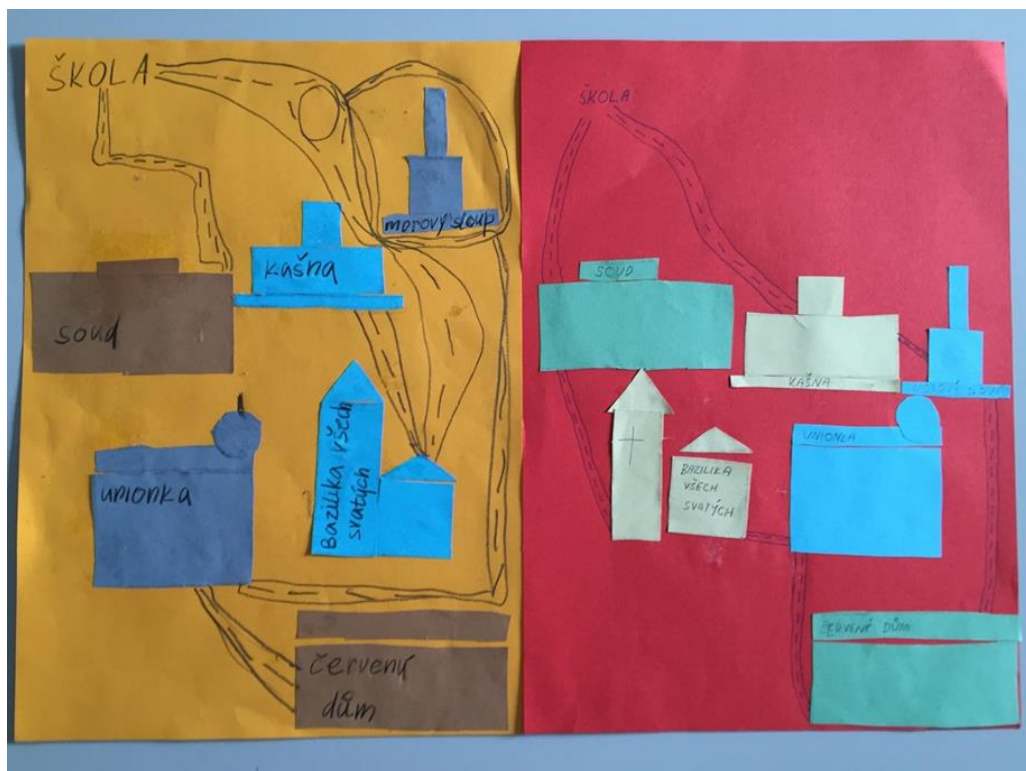
Příloha 2: Fotodokumentace Průvodcem po svém městě

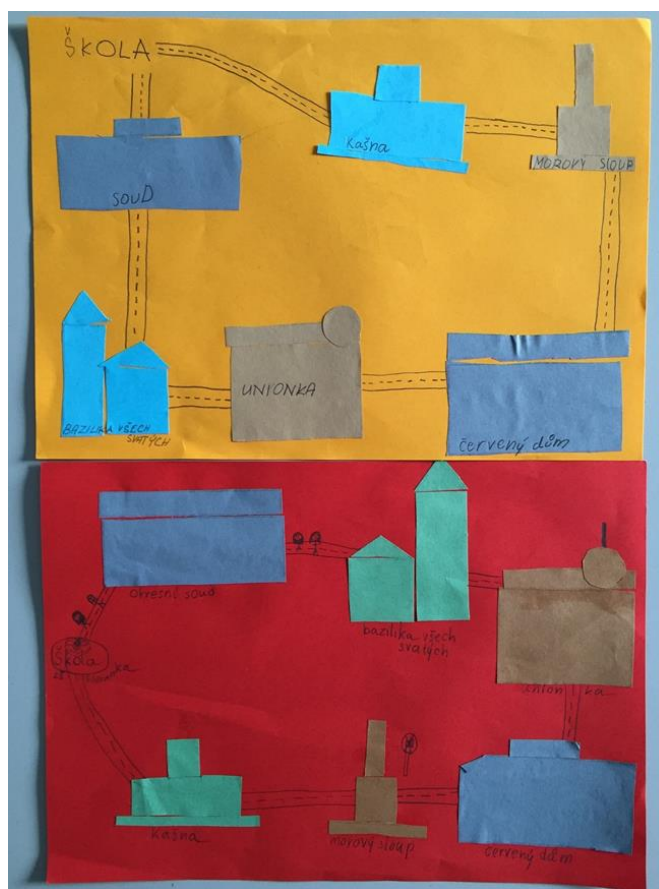
Skupinová práce žáků 9 let, formát A4

Skupinová práce žáků, 9 let, formát A4

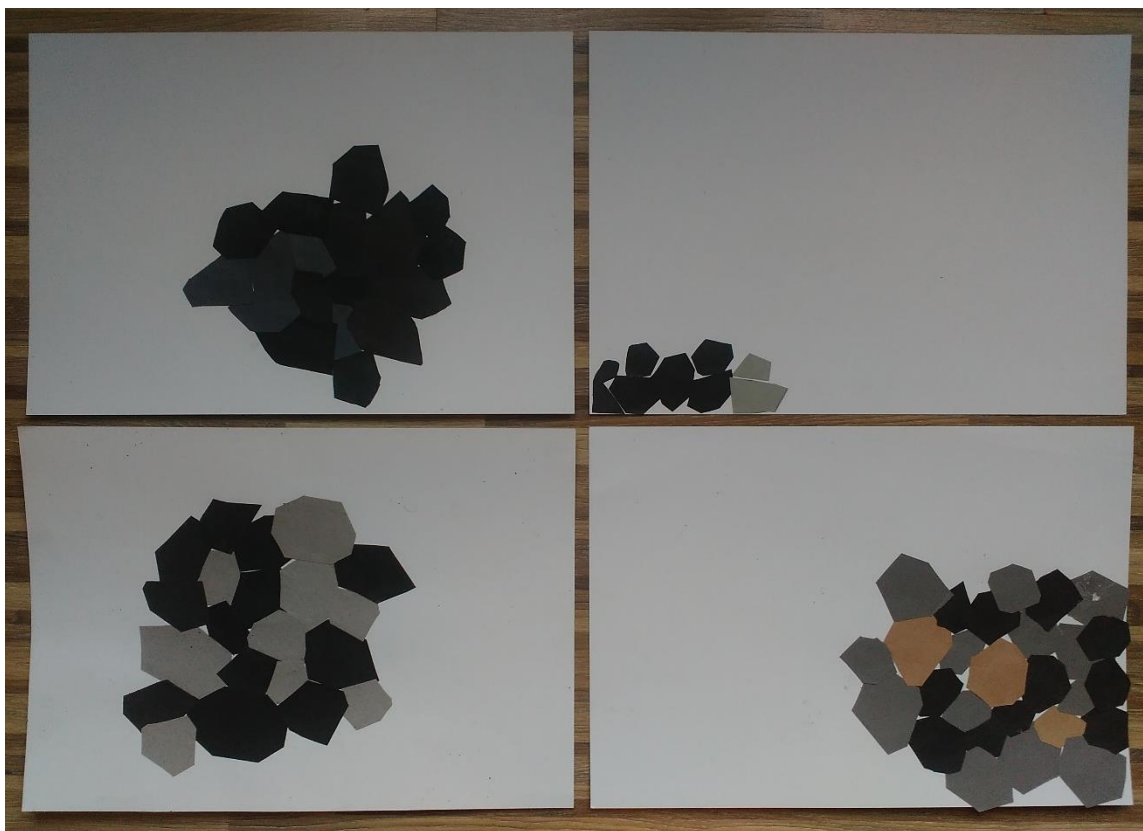

Skupinová práce žáků, 9 let, formát A4

Skupinová práce žáků, 9 let, formát A4

Příloha 3: Fotodokumentace Princeznin úkryt

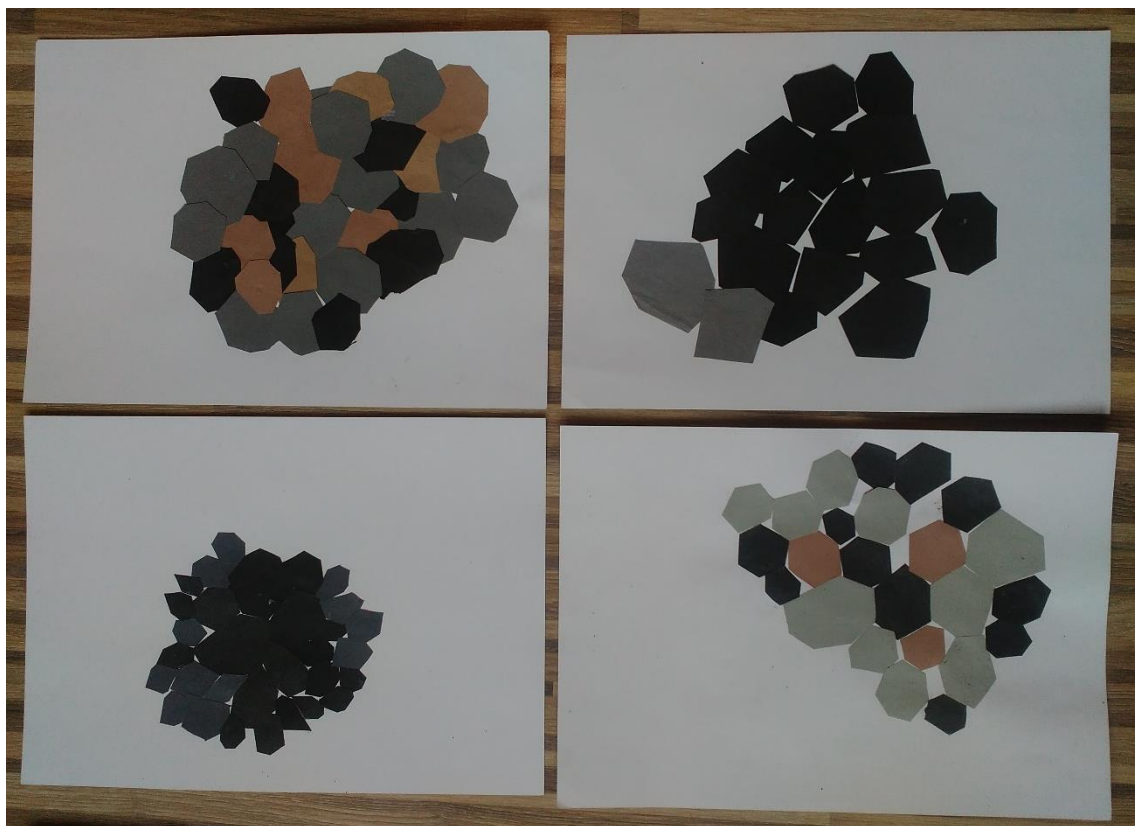
Práce žáků 4. ročníku, 9-10 let, formát A4

Práce žáků 4. ročníku, 9-10 let, formát A4

Práce žáků 4. ročníku, 9-10 let, formát A4

Práce žáků 4. ročníku, 9-10 let, formát A4

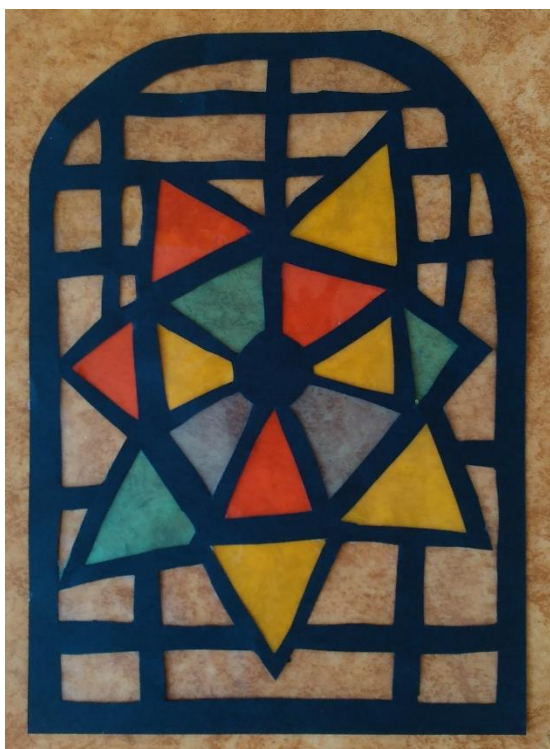
Příloha 4: Fotodokumentace Okno novoborského kostela

Chlapec 11 let, formát A4

Dívka 11 let, formát A4

Dívka 11 let, formát A4

Dívka 11 let, formát A4

Příloha 5: Fotodokumentace Na závodníky

Chlapec 9 let, průběh frotáže

Dívka 9 let, průběh frotáže

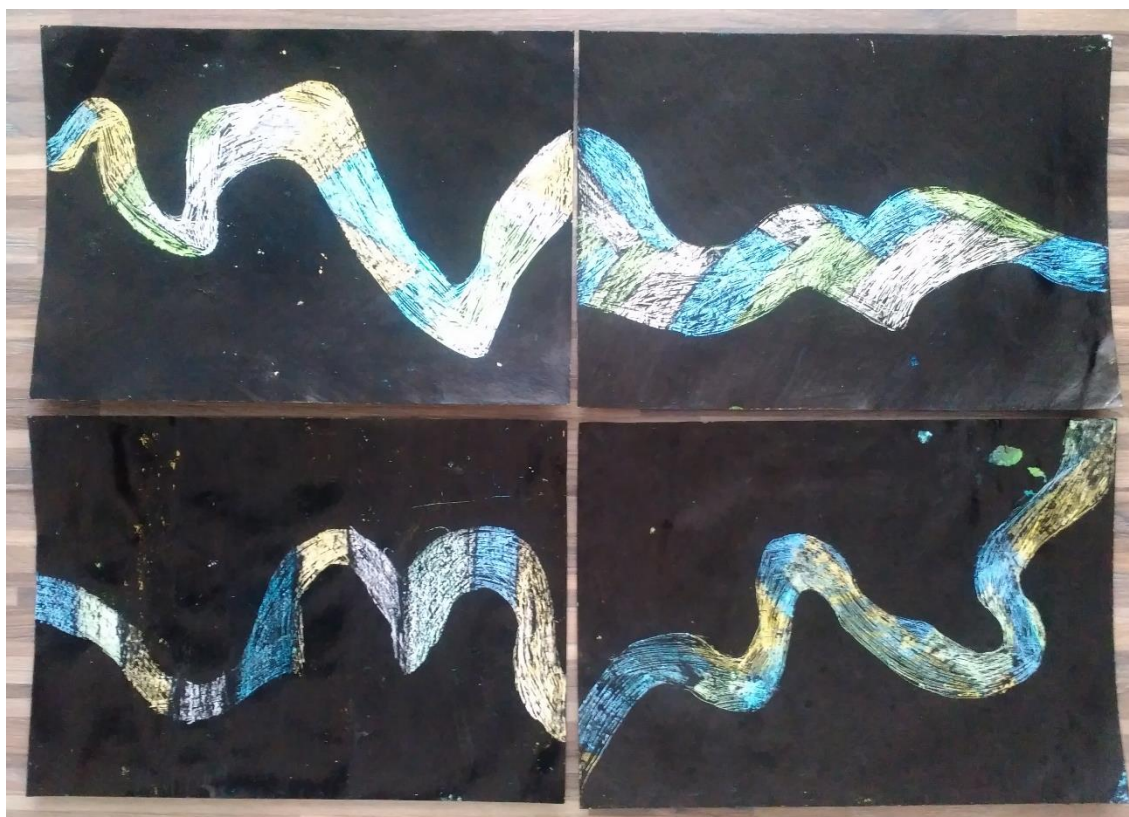

Skupinová práce žáků, tvorba autodráhy

Společná autodráha – výsledná práce žáků 3. ročníku

Příloha 6: Fotodokumentace Zvědavá řeka

Práce žáků 4. ročníku, 9-10 let, formát A4

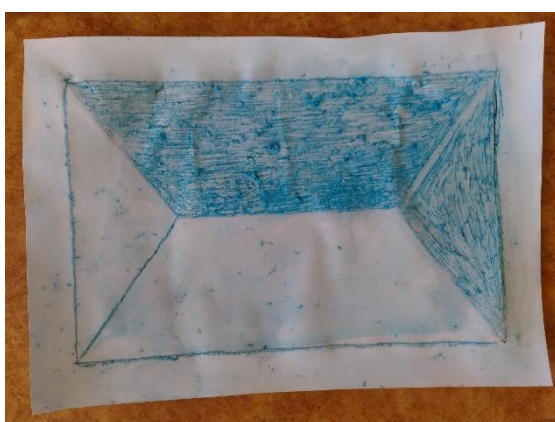

Práce žáků 4. ročníku, 9-10 let, formát A4

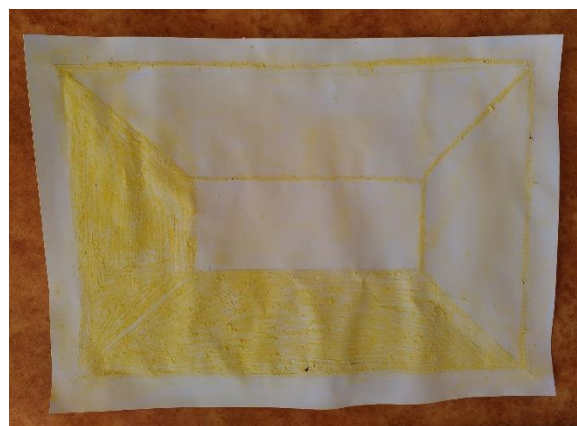

Práce žáků 4. ročníku, 9-10 let, formát A4

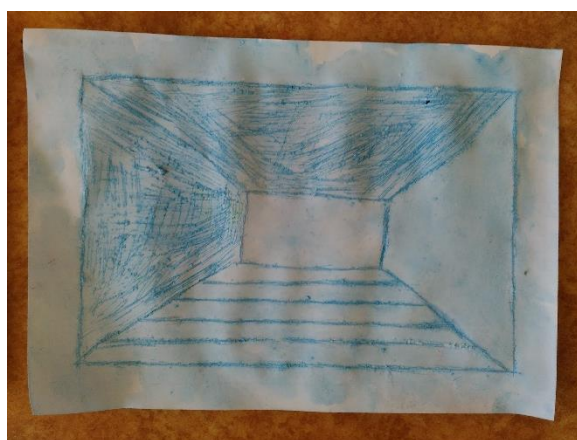
Příloha 7: Fotodokumentace Iluze

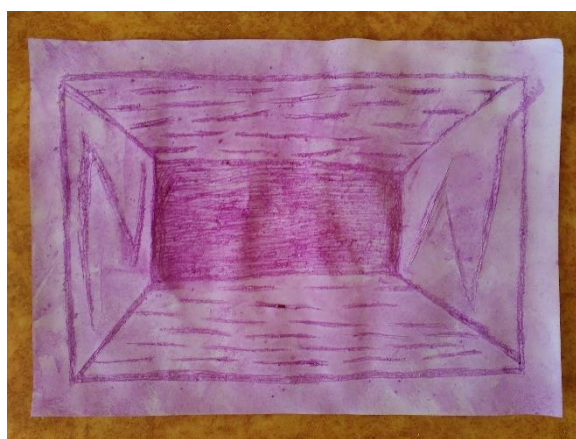
Chlapec 11 let, formát A4

Dívka 11 let, formát A4

Chlapec 11 let, formát A4

Dívka 11 let, formát A4

Příloha 8: Fotodokumentace Bledulový koberec

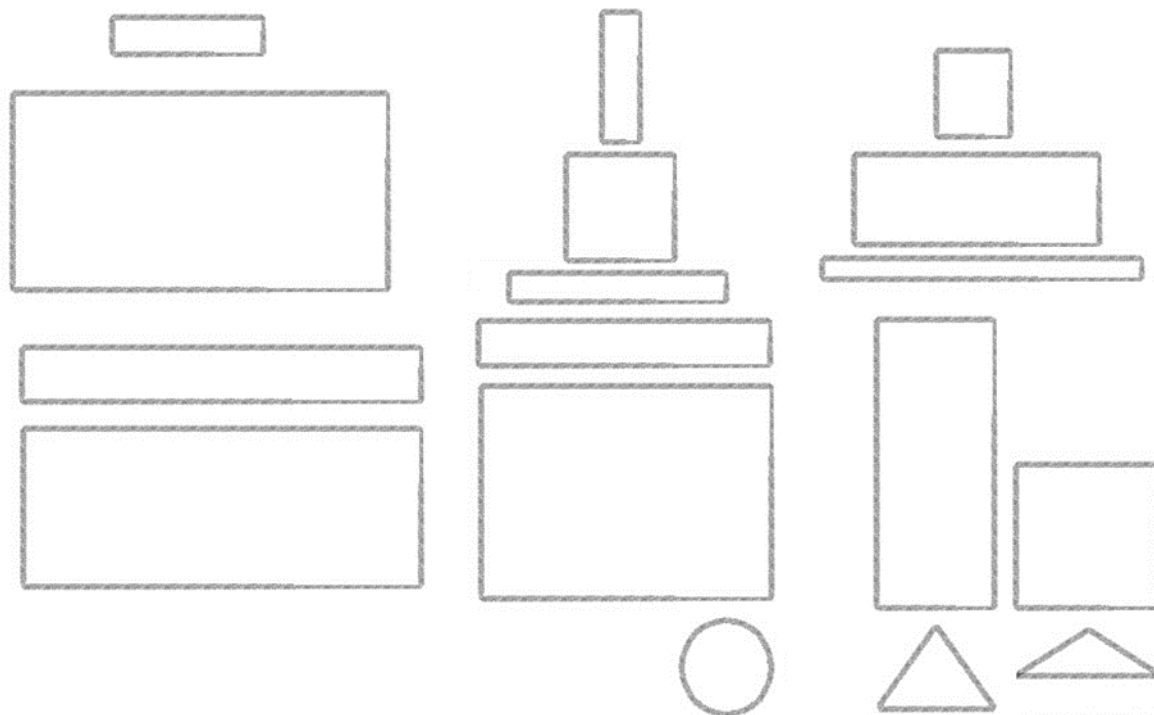
Dívka 9 let, formát A4

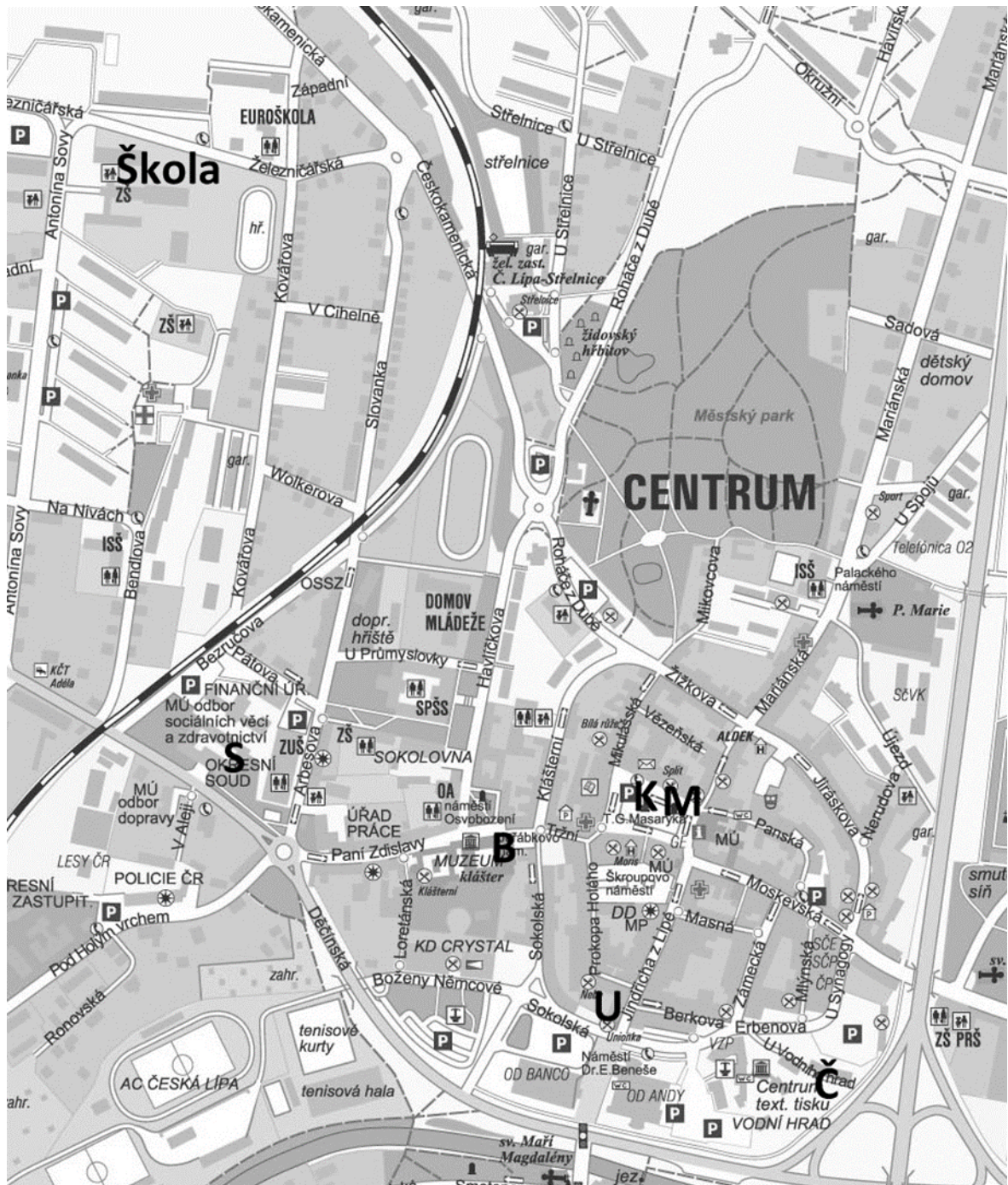
Chlapec 9 let, formát A4

Příloha 9: Materiály k výtvarnému úkolu Průvodcem po svém městě

List s geometrickými tvary

Plán města (zdroj: www.mucl.cz)

Vysvětlivky:

S = Soud

K = Kašna

M = Morový sloup

B = Bazilika Věch svatých

Č = Červený dům

U = Unionka